

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ
KATEDRA MEZINÁRODNÍHO PRÁVA

Diplomová práce

*Ochrana a podpora zahraničních investic a řešení investičních
sporů*

Plzeň 2014

Aneta Falcová

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně, a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.

Plzeň, březen, 2014

.....

Poděkování

Děkuji JUDr. Petrovi Dobiášovi, Ph.D. za ochotu, cenné rady a odborné vedení při zpracovávání této diplomové práce.

Poděkování také patří mé rodině a mému okolí za podporu a pomoc poskytovanou po celou dobu mého studia.

Obsah

Seznam zkratk.....	3
Úvod.....	4
1 Pojem „mezinárodní investice“	6
2 Právní úprava ochrany investic	12
2.1 Mnohostranné mezinárodní dohody	12
2.1.1 Washingtonská úmluva	13
2.2 Dvoustranné mezinárodní dohody	15
2.2.1 Druhy dvoustranných mezinárodních dohod	19
2.3 Právo EU.....	20
3 Vývoj ochrany mezinárodních investic	22
4 Zřizování a likvidace mezinárodních investic	24
4.1 Zřizování investic	24
4.2 Likvidace investic	25
5 Řešení a rozhodování investičních sporů - pravidla UNCITRAL	27
5.1 Soft law	27
5.2 Komise OSN pro mezinárodní obchodní právo.....	28
5.3 Pravidla UNCITRAL a investiční spory.....	31
6 Mezinárodní středisko pro řešení sporů z investic (ICSID)	33
6.1 Zřízení a organizace.....	34
6.2 Soudní pravomoc střediska.....	35
6.3 Smírčí řízení.....	35
6.4 Rozhodčí řízení	36
7 Srovnání UNCITRAL a ICSID	39
8 Dohody o ochraně investic v EU.....	40
8.1 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1219/2012	42
8.2 Návrh nařízení o rozdělení finanční odpovědnosti z řešení investičních sporů	45
8.3 Usnesení Evropského parlamentu o atraktivnosti investování v Evropě.....	46
9 Dohody o ochraně investic uzavřených ČR	48

9.1 Dohoda mezi USA a ČSFR o vzájemné podpoře a ochraně investic	49
10 České případy sporů z investic	51
10.1 ČSOB a.s. vs. Slovenská republika	51
10.2 Phoenix Action vs Česká republika	52
Závěr	53
Resume	54
Použité prameny	55
Literatura	55
Mezinárodní smlouvy	57
Ostatní prameny	57

Seznam zkratek

BIT - dvoustranné investiční dohody

ČR – Česká republika

ČSFR – Česká a slovenská federativní republika

ČSOB – Československá obchodní banka

EU – Evropská unie

ICC - Mezinárodní obchodní komora v Paříži

ICSID - Mezinárodní středisko pro urovnávání investičních sporů

Mercosur - Společný trh jihu

MIGA - Úmluva o Mnohostranné agentuře pro investiční záruky

OECD - Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

OSN – Organizace spojených národů

SES – Smlouva o fungování Evropské unie

SR – Slovenská republika

TRIMS - Dohoda o obchodních aspektech investičních opatření

UNCITRAL - Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní obchodní právo

UNIDROIT - Mezinárodní institut pro unifikaci soukromého práva se sídlem v Římě

USA – Spojené státy americké

Úvod

Diplomová práce je zaměřena na rozbor právní ochrany a podpory zahraničních investic a řešení investičních sporů. V práci nejprve vymezím samotný pojem mezinárodních investic a jejich právní úpravu. Přistoupím k deskripci vývoje ochrany mezinárodních investic a navážu kapitolou o zřizování a likvidaci mezinárodních investic. Provedu analýzu řešení a rozhodování investičních sporů za pomoci pravidel Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní obchodní právo, dále také analýzu nového nařízení Evropské unie č. 1219/2012 a v neposledním případě i vybraných dohod o ochraně investic uvařených Českou republikou. Závěr práce bude tvořit přehled některých českých případů sporů z investic.

Ochrana je poskytnuta jak investicím a jejich výnosům, tak i reinvesticím. Tato ochrana spočívá jednak v záruce, že investice investorů jednoho smluvního státu nesmějí být na území druhého smluvního státu vyvlastněny nebo znárodněny, s výjimkou případů provedených ve veřejném zájmu a zaručujících odškodnění. Jestliže investice investorů smluvního státu utrpí následkem války, ozbrojeného konfliktu, výjimečného stavu, nepokojů, povstání, vzpoury nebo jiných podobných událostí na území druhého státu, poskytne jim tento stát zacházení, pokud jde o restituci, náhradu škody nebo vyrovnání, ne méně příznivé, než jaké poskytne tento stát svým vlastním investorům nebo investorům třetího státu.

Smluvní státy, které jsou zavázány k ochraně investic, mají zájem na tom, aby byly vytvořeny takové podmínky pro investice investorů druhého státu, ve kterých by nedocházelo ke vzniku sporů, přesto však nelze spory absolutně vyloučit.

Dohody o podpoře a ochraně investic proto obsahují i úpravu řešení sporů. Jakýkoliv spor, který může vzniknout mezi investorem jednoho smluvního státu a druhým smluvním státem v souvislosti s investicí na území tohoto druhého státu, bude předmětem jednání mezi stranami sporu. Jestliže tento spor nebude v určité lhůtě urovnán, je investor oprávněn spor předložit institucím, zpravidla buď soudům anebo rozhodcům; v této souvislosti se v této práci zaměřím zejména na arbitráž.

Právní ochrana a podpora zahraničních investic a řešení investičních sporů jsou témata, která jsou neustále aktuální. Jejich realizace je možná zejména díky existenci mezinárodních dohod o podpoře a ochraně investic, což jsou speciální mezinárodní bilaterální smlouvy, jež jsou uzavřeny mezi státy ve prospěch zahraničního investora.

Jsou výhodné pro ekonomicky silnější i pro slabší státy, neboť silným státům nevzniká příliš vysoké riziko ve vztahu ke hrozícím sankcím a slabším státům se daří přilákat více zahraničních investorů.

Česká republika má uzavřeno 78 takových dohod (dalších 7 dohod ČR vypověděla) a je na mezinárodní scéně chápána jako země, která je bezpečná pro investice i přesto, že poměrně často musí čelit poměrně četným mezinárodním arbitrážím.

1 Pojem „mezinárodní investice“

Předmětem ochrany, kterou poskytuje mezinárodní právo investiční, je investice. Nikoliv však investice jakákoliv, nýbrž pouze investice mezinárodní¹. Pro správnou aplikaci norem mezinárodního práva investičního je proto nezbytné tento pojem vymezit, určitým způsobem ohraničit a oddělit tak od kapitálových operací, na které se tato ochrana již nevztahuje.

Jedním z klíčových pojmů mezinárodního práva ochrany zahraničních investic je tedy samotný pojem „investice“. Právě definování pojmu investice je důležité pro stanovení, zda lze konkrétní podnikatelskou činnost za investici považovat, a v důsledku toho také pro stanovení režimu právní ochrany, na který má taková podnikatelská činnost nárok.

Na první pohled je vše jasné a modelová situace je velmi jednoduchá: Jestliže zahraniční podnikatel do hostitelské země dováží své zboží a tam ho prodává, nejde o investici, ale o komerční transakci. Jestliže zahraniční podnikatel do hostitelské země přesune výrobu svého zboží, o investici zcela jistě jde. Praxe ale bývá daleko košatější a často se vyskytují hraniční případy, kdy rozhodčí tribunály musí řešit otázku, zda v konkrétním případě o investici jde či nikoliv. A to i přesto, že pojem investice bývá v dvoustranných mezistátních dohodách o podpoře a ochraně investic zpravidla definován velmi široce.

Zejména se tak děje, pokud zahraniční investor a hostitelský stát předloží svůj spor z ochrany investic Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic (dále jen „Středisko“ nebo „ICSID“), založenému Úmluvou o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států z roku 1965 (dále jen „Washingtonská úmluva“ nebo „Konvence ICSID“), což se pro mnohé výhody tohoto režimu řešení investičních sporů děje velmi často. Pak bude existence investice rozhodčím tribunálem pravděpodobně posuzována dvakrát. Jednou podle dohody o podpoře a ochraně investic, podruhé podle Washingtonské úmluvy.

---

¹ Někdy se také používá termín „zahraniční investice“; z důvodu zachování autenticity citací budu uvádět oba termíny.

Aby mohl zahraniční investor úspěšně zahájit arbitráž na ochranu investic, tj. aby byla založena věcná pravomoc rozhodčího tribunálu fungujícího v režimu Washingtonské úmluvy a rozhodčích pravidel ICSID, bude třeba dokázat, že investice splňuje jak kritéria dle dohody o ochraně a podpoře investic, tak kritéria vytvořená podle Washingtonské úmluvy.

Sama Washingtonská úmluva žádnou definici pojmu investice neobsahuje. Z historie vyjednávání Washingtonské úmluvy je známo, že delegáti některých zemí činili pokusy o zahrnutí definice pojmu investice do textu Washingtonské úmluvy. Nikdy v tomto bodě však nebylo dosaženo shody, a zpráva výkonných ředitelů Světové banky, která doprovázela konečný text Washingtonské úmluvy, obsahuje často citovanou - a poněkud zavádějící - formulaci, že „nebyl učiněn žádný pokus pojem ‘investice’ definovat“ - tím se samozřejmě myslí jen příprava konečné verze textu Washingtonské úmluvy.

Všeobecně se za investice ve smyslu Washingtonské úmluvy považuje široké spektrum aktivit počínaje kapitálovými vklady do společností, přes smlouvy o poskytování služeb, transfery technologií, koncese na zpracovávání přírodních surovin, ale třeba i koupě směnek. „Domácím“ příkladem investice, která se může zdát na hranici toho, co lze za investici rozumně považovat, ale která nicméně za investici považována byla, jsou úvěry řešené v kauze ČSOB v. Slovensko. Přes tento široký výklad se ale znovu a znovu objevují případy, kdy v investičních arbitrážích hostitelské země na svou obranu argumentují, že konkrétní podnikatelská činnost zahraničního investora na jejich území nespĺňuje znaky investice, a že tudíž rozhodčí tribunál nemá jurisdikci k řešení sporu.²

Jednotnou definici pojmu investice, použitelnou pro naše účely, bychom tedy hledali marně. Jednotlivé mezinárodní instrumenty týkající se ochrany mezinárodních investic jej totiž definují pouze pro svoji potřebu, případně se definování úplně vzdávají a jednotná definice tak stále chybí.

---

² SEKANINA, Ondřej. Salini test a posuzování existence investice v arbitrážích vedených podle rozhodčích pravidel Mezinárodního střediska pro řešení sporů z investic (ICSID), *Jurisprudence*, 2008, č. 7, s. 10-11

Svým původem je pojem investice termínem ekonomickým, jako takový jej lze obecně vymezit jako činnost ekonomického subjektu, jíž vkládá část svého důchodu do majetkových složek s předpokladem dosažení většího výnosu v budoucnosti.

Investicí se tedy označuje ta část důchodu, jež je vložena do kapitálu (např. strojů, přístrojů, know-how), které nepřinášejí okamžitý prospěch, ale umožní v budoucnu např. větší výrobu.

Mezinárodní investici lze definovat též jako převod hmotného nebo nehmotného majetku z jedné země do země jiné, za účelem použití v této zemi k vytváření zisku a to za úplné či částečné kontroly majitele tohoto majetku.

Podrobnější ekonomickou definici tohoto stěžejního pojmu vystihuje definice, že k tomu, aby určitá ekonomická operace mohla být považována za investici, je třeba naplnění tří kumulativních znaků:

- a) přínos zahraničního investora k ekonomickému rozvoji hostitelského státu,
- b) určitá doba trvání operace,
- c) riziko vyplývající z této operace nesené investorem.³

„Přínos“ musí být ekonomické povahy a musí být specifikovaný ke dni vložení investice. Přínos pak má relaci vzhledem k dosažení zisku v budoucnu.

Důležitým rysem je fakt, že zisk z investice je odsunut na pozdější dobu, čímž se tato operace liší od podobných hospodářských transakcí, jakými jsou např. mezinárodní prodej a koupě zboží, anebo jiných transakcí (kupř. dodávka investic), při kterých dochází k platbě, anebo k jiné krátkodobé návratnosti.

Za investice lze tedy považovat pouze procesy střednědobé (tzn., že délka trvání dosahuje alespoň 3 let) a operace dlouhodobé (zde je to alespoň 7 let) a nikoliv tedy operace kratší povahy. Co se týče rizik podnikání, lze

---

³ KALIŠ, Roman. Mezinárodní investice jako předmět ochrany poskytované mezinárodním právem investičním, *Právní fórum*, 2008, č. 11, s. 467

vycházet se ze skutečnosti, že budoucí zisk investora závisí na hospodářském výsledku celého podniku. Investor tak nese rizika celé operace. V případě dosažení výnosů se bude podílet na zisku, nicméně v případě ztráty se bude podílet na jejím uhrazení. Lze konstatovat, že ekonomická definice mezinárodní investice jako jediná vychází z určitých objektivních znaků.⁴

Zahraniční investice mohou být posuzovány jako akvizice, resp. převzetí aktiv v jiné zemi. Aktiva může převzít vláda, instituce či jednotlivci jiné země v zemi druhé. V zemi, kde úspory jsou nižší ve vztahu k potenciální poptávce po investicích, zahraniční investice mohou být pozitivním faktorem, stimulujícím vyšší růst. Pro vstup do hostitelské země má silné motivy i zahraniční investor.

Z hlediska motivů vstupu investora do hostitelské země můžeme zaznamenat tzv. trhy vyhledávající investice, zdroje vyhledávající investice a efektivitu vyhledávající investice.

Portfoliové investice jsou většinou spojovány s vložením kapitálu do krátkodobých cenných papírů (především dluhopisů). Přímé zahraniční investice představují naproti tomu multinacionální dlouhodobější vztah, založený zejména na přímé expanzi mateřských multinacionálních společností do zahraničních poboček či dceřiných společností (např. nákupem akcií či jiných majetkových cenných papírů).

Zahraniční investor může však realizovat tzv. investice na zelené louce (založit nový podnik v zahraničí) anebo realizovat tzv. hnědou investici (vstoupit do již existujícího podniku – např. vytvořit společný podnik), či realizovat fúzi či akvizici.⁵

Oproti obecnějším definicím, které můžeme nalézt v mnohostranných úmluvách, obsahují dvoustranné dohody o podpoře a ochraně investic zpravidla velmi široké a podrobné vymezení investic, na které se jejich ochrana vztahuje.

---

⁴ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Investiční dohody, investiční spory a jejich řešení - s přihlédnutím ke kauze TV NOVA, *Parlamentní zpravodaj*, 2003, č. 9, s. 34-35

⁵ KALÍNSKÁ, Emilie. *Mezinárodní obchod v 21. století*, 1.vyd., Praha: Grada Publishing, 2010, s. 28

První část definice obsahuje její vymezení v obecných rysech, jako investici tak například označuje: „každý druh aktiv“ (obsaženo např. v dohodě s Nizozemským královstvím), „každou majetkovou hodnotu“ (uvedené např. v dohodě s Rumunskem, Bulharskem či Chorvatskem), případně „jakýkoli druh investic“ (nacházející se ve smlouvě s USA). Ve druhé části pak následuje taxativní nebo demonstrativní výčet konkrétních transakcí, které jsou pro účely dané smlouvy za investici považovány.

Tak například smlouva mezi ČSFR a Rakouskou republikou, řadící se mezi klasické evropské investiční dohody, uvádí v první části definice, že pojem „investice“ zahrnuje všechny majetkové hodnoty, které jsou uskutečněny investorem jedné smluvní strany na území druhé smluvní strany, ve své druhé části pak uvádí v demonstrativním výčtu konkrétní transakce, které pro své účely považuje za investice. Jsou jimi zejména:

- a) „movité a nemovité věci a všechna věcná práva;
- b) podíly a jiné druhy účastí na podnicích;
- c) pohledávky a nároky na peníze, které byly předány, aby vytvořily hospodářskou hodnotu, nebo nároky na plnění, které má hospodářskou hodnotu;
- d) práva z oblasti duševního vlastnictví, včetně autorských práv, obchodní ochranná práva jako patenty a vynálezy, obchodní známky, obchodní vzory a modely jakož i spotřební vzory, technické postupy, know-how, obchodní názvy a goodwill;
- e) veřejnoprávní oprávnění týkající se vyhledávání, dobývání nebo využití přírodního bohatství.“

Jak vidno, přestože se definice v jednotlivých smlouvách v detailech liší, je jim společná inklinace k co nejširšímu vymezení toho pojmu a soustředění se na co nejpřesnější výčet všech druhů majetkového vkladu, který má být chráněn.

Z teoretického hlediska se toto vymezení investice nejeví jako příliš šťastné, protože opomíjí objektivní ekonomické znaky, jakými je např. doba

trvání (prvek dlouhodobosti investiční operace), přítomnost rizika nebo závislost výnosu na úspěchu podnikání.

Do vymezení investice v dvoustranných dohodách se dokonce dostávají i majetkové hodnoty, které nelze považovat za investice přímé a které by ještě před dvaceti lety neměly na tuto ochranu reálnou šanci. Přestože např. portfolio investice v minulosti některé smlouvy z režimu své ochrany výslovně vylučovaly, dnes již rozšiřují svoji ochranu i na tyto prostředky např. v podobě akcií, směnek, dluhopisů a dalších.⁶

Mezinárodní středisko pro urovnávání investičních sporů (ICSID) je institucí, která se na řešení investičních sporů specializuje; v její judikatuře tedy můžeme nalézt určitou genezi pojmu „investice“.

V případě *Fedex vs Venezuela* v roce 1997 rozhodčí orgán ICSID přistoupil ke zkoumání investice z hlediska pěti striktních kritérií, jejichž prostřednictvím je investice definována; těmito kritérii jsou: 1) trvalost investice, 2) pravidelnost výnosu, 3) převzetí rizika investorem, 4) investorův vklad, 5) přínos investice pro hostitelský stát.⁷

Ve sporu *Salini vs Maroko* v roce 2000 pak už ICSID vypustil v definici investice bod 2) pravidelnost výnosu⁸ a díky této kauze se proslulý „Salini test“ stal čtyřbodovým nástrojem pro určování, zda se jedná v konkrétním případě o investici či nikoliv.

Kromě těchto základních definičních přístupů ze strany ICSID k pojmu „investice“ existuje ještě tzv. „intuitivní přístup“, v jehož rámci užívají jeho zastánci Salini kritéria jako východiska, nepokládají však za nutné, aby byla naplněna beze zbytku. Tribunál ICSID tak ve kauze RSM vs Granada v roce 2005 používá všech pět kritérií z kauzy Fedax, ovšem pokládají je pouze za „indikátory přítomnosti investice“.⁹

---

⁶ KALIŠ, Roman. Mezinárodní investice jako předmět ochrany poskytované mezinárodním právem investičním, *Právní fórum*, 2008, č. 11, s. 468-469

⁷ Fedax vs Venezuela (ICSID Case No. ARB/96/3)

⁸ Salini Costruttori S.p.A vs Kingdom of Morocco (ICSID Case No. ARB/00/4)

⁹ STERN, Brigitte. The Countours of The Notion of Protected Investment, *ICSID Review*, 2009, č. 24, s. 537

2 Právní úprava ochrany investic

Právní úprava zřizování a ochrany investic zahraničních investorů patří do mezinárodního práva ekonomického jakožto součásti mezinárodního práva veřejného. Mezinárodní ekonomické právo je tvořeno pravidly, která upravují organizaci mezinárodních ekonomických vztahů. Jedná se z hlediska ekonomické teorie o tzv. makroekonomické vztahy.

S ohledem na to, že právo EU tvoří vedle mezinárodního a vnitrostátního práva samostatný právní systém, je vzhledem k členství České republiky v EU nezbytné věnovat problematice ochrany zahraničních investic v rámci EU zcela zvláštní pozornost. Ochrana zahraničních investic prostřednictvím práva EU je prozatím komplikovanou otázkou, na jejíž řešení i mezi právními experty existuje řada rozdílných názorů.¹⁰

2.1 Mnohostranné mezinárodní dohody

Obecné mezinárodní právo poskytuje státům právo kontrolovat vstup zahraničních investorů s jejich investicemi na své území. Toto obecné pravidlo může být upraveno závazky převzatými v mnohostranných (nebo dvoustranných) mezinárodních smlouvách, resp. může vyplývat z mezinárodního obyčejového práva.

V mezinárodním společenství nebyla doposud sjednána žádná obecná mnohostranná mezinárodní smlouva, která by upravovala zřizování zahraničních investic a jejich ochranu, a je otázkou, zda bude vůbec někdy sjednána. Byly však sjednány některé mnohostranné mezinárodní smlouvy, které upravují určité dílčí otázky této problematiky, a sice:

- **Úmluva o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států** – tzv. Washingtonská úmluva¹¹ z roku 1965, na základě které bylo zřízeno Mezinárodní středisko pro řešení sporů z investic – International Centre for Settlement of Investment Disputes (ICSID). Cílem Washingtonské úmluvy je zajistit dostupnost prostředků usnadňujících mezinárodní smírčí nebo

¹⁰ ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*, 4. vyd., Plzeň: A. Čeněk, 2012, s. 37

¹¹ Sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 420/1992 Sb., ÚMLUVA o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států.

rozhodčí řízení, kterému mohou smluvní státy a fyzické či právnické osoby druhých smluvních států, definované v čl. 25 odst. 2 písm. a) Washingtonské úmluvy, předložit spory vyplývající ze zahraničních investic;

- **Úmluva o Mnohostranné agentuře pro investiční záruky** – tzv. Soulská úmluva¹² z roku 1985 (Multilateral Investment Guarantee Agency – MIGA), která si dává za cíl povzbuzovat všechny investice jako důležitý zdroj hospodářského růstu jejích členských států;

- **Dohoda o obchodních aspektech investičních opatření**¹³ z roku 1994 (Trade-Related Investment Measures – TRIMS), usilující o zákaz opatření, které vlády uplatňují vůči zahraničním investicím z důvodu omezení realizace obchodních vztahů v rozporu s pravidly GATT 1994 (dnes Světové obchodní organizace), tedy opatření neslučitelná s povinností udělit národní zacházení a odstranit množstevní omezení.¹⁴

2.1.1 Washingtonská úmluva

Blíže se zaměříme na Washingtonskou úmluvu, neboť právě ona je na poli ochrany zahraničních investic nejpodstatnější mnohostrannou mezinárodní dohodou.

Smluvní státy se zavázaly vytvářet na svém státním území příznivé podmínky pro uskutečňování investic investorů ze smluvních států. Právní vztahy týkající se investic se zásadně řídí právním řádem státu, na jehož území je investice uskutečňována, přičemž většina již platných dohod o podpoře a ochraně investic vychází z doložky nejvyšších výhod.

Smluvní státy se zavázaly chránit na svém území investice investorů z druhých smluvních států, které byly založeny v souladu s jejich právními řády, a nepřekážet neoprávněnými nebo diskriminačními opatřeními správě, udržování, užívání, využití, rozšíření, prodeji nebo likvidaci těchto investic. Smluvní státy se zavázaly, že nevyvlastní nebo neznárodní investice

---

¹² Sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 500/1992 Sb., Dohoda o Mnohostranné agentuře pro investiční záruky.

¹³ Sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 191/1995 Sb., Dohoda o obchodních aspektech investičních opatření.

¹⁴ KOSTKA, Vladimír. Mezinárodní investiční spory před obecnými soudy?, *Bulletin advokacie*, 2012, č. 12, s. 31

investorů druhé smluvní strany ani neučiní proti investicím druhých smluvních států žádná jiná opatření mající stejný následek jako znárodnění nebo vyvlastnění s výjimkou opatření provedených za následujících podmínek: opatření jsou provedena ve veřejném zájmu a v souladu s právními předpisy, opatření nemají diskriminační povahu, opatření jsou doprovázena ustanoveními o zaplacení okamžité, odpovídající a účinné náhrady, která musí odpovídat tržní hodnotě dotčených investic bezprostředně před provedenými opatřeními a bude volně převoditelná do zahraničí.

V procesu uskutečňování investic na území smluvních států může docházet ke vzniku tří druhů sporů:

- a) mezi smluvními státy dohody o podpoře a ochraně investic,
- b) mezi smluvním státem a investorem z druhého smluvního státu,
- c) mezi investorem a právnickou nebo fyzickou osobou, mající sídlo nebo bydliště na území státu, na němž je investice uskutečňována.

Na základě ustanovení Washingtonské úmluvy bylo zřízeno Středisko, jehož účelem je usnadňování řešení sporů z investic mezi smluvními státy a občany druhých smluvních států. Sídlo Střediska je v hlavní úřadovně Mezinárodní banky pro obnovu a rozvoj ve Washingtonu. Středisko disponuje plnou mezinárodní právní subjektivitou. Soudní pravomoc Střediska se vztahuje na každý právní spor vznikající přímo z investice mezi smluvním státem a občanem jiného smluvního státu, o němž sporné strany písemně souhlasí, že bude předložen Středisku. Pokud strany vyslovily svůj souhlas s jeho projednáním, nemůže žádná z nich jednostranně svůj souhlas odvolat.

Rozhodčí řízení se zahajuje na základě písemné žádosti, kterou může podat smluvní stát nebo občan kteréhokoliv smluvního státu generálnímu tajemníkovi Střediska, který takovou žádost zaregistruje. Rozhodčí soud rozhoduje spory většinou hlasů všech rozhodců rozhodčím nálezem, který

musí mít písemnou formu a musí být podepsán těmi rozhodci, kteří pro něj hlasovali.¹⁵

Základní význam existence Washingtonské úmluvy je spatřován především v tom, že zahraničním investorům snižuje rizika spojená s jejich zahraničními investicemi v tom smyslu, že v případě investování ve státě, který je smluvním státem Washingtonské úmluvy, a v případě, že by tento stát porušil své závazky související s investicí, zde existuje nezávislá instituce, která může případný spor projednat a vydat vykonatelné rozhodnutí ve státě, který je spornou stranou a vůči němuž by rozhodčí nález směřoval. Při rozhodování českých investorů, zda v určitém státě investovat či nikoliv, by na skutečnost, zda tento stát je smluvním státem Washingtonské úmluvy či nikoliv, měl být brán také zřetel.¹⁶ Podrobnosti o Washingtonské úmluvě viz dále 6. kapitola.

2.2 Dvoustranné mezinárodní dohody

Vzhledem k tomu, že rozpory mezi státy ohledně rozsahu ochrany zahraničních investic a přípustných státních zásahů do takových investic (zejména ohledně možností a podmínek pro jejich vyvlastnění) zatím zabránily přijetí mnohostranné mezinárodní smlouvy, byly snahy jednotlivých států soustředěny do uzavírání dvoustranných (bilaterálních) mezinárodních dohod.

„V době zahájení transformace naší ekonomiky bylo pro Českou republiku (resp. pro tehdejší Československo) nezbytné získat zahraniční investory, kteří by se svým kapitálem zúčastnili procesu reformy našeho hospodářství, vzhledem k tomu, že tuzemské kapitálové zdroje byly v tomto ohledu nedostatečné. Bylo proto nutné vytvořit určitý systém garancí mezinárodněprávního charakteru, které by zahraničním investorům zaručily vhodné ekonomické podmínky pro jejich investice. Jednalo se o záruky v mezinárodním styku obvyklé, zejména o záruku proti vyvlastnění a znárodnění investic a záruku volného převodu zisku i celé investice do státu

---

¹⁵ RŮŽIČKA, Květoslav. Řešení sporů týkajících se zahraničních investic, *Právo a podnikání*, 1992, č. 2, s. 11-12

¹⁶ RŮŽIČKA, Květoslav. Rozhodování sporů z mezinárodních investic, *Obchodní právo*, 1997, č. 11, s. 17

investora (tzv. repatriace). Tyto garance je potřeba poskytnout bez ohledu na případný vývoj či odlišnou úpravu vnitrostátního právního řádu prostřednictvím instrumentu mezinárodního práva veřejného a takovými instrumentem jsou právě dohody o podpoře a ochraně investic.

I dnes jsou mezinárodněprávní garance považovány za optimální pro poskytnutí dostatečné jistoty investorům z jednoho státu vstupujícím do ekonomického a právního prostoru jiného státu, a to i přesto, že (tak jako v České republice) většina záruk je již zakotvena ve vnitrostátním právním řádu. Při tomto postupu investorské státy argumentují zejména skutečností, že může velmi rychle dojít ke změně vnitrostátního právního řádu v neprospěch zahraničních investorů, a dále i faktem, že záruky zakotvené v mezinárodní smlouvě jsou mezinárodněprávně vynutitelné. Ačkoliv existují určité rozdíly mezi jednotlivými dohodami o podpoře a ochraně investic, je možné v zásadě konstatovat, že tyto dohody stanoví povinnost smluvních států vytvářet příznivé podmínky pro investory z druhého státu, obsahují doložku nejvyšších výhod, úpravu náhrady škody způsobené vyvlastněním, úpravu převodů plateb spojených s investicemi a převodů výnosů z investic a dalších plateb a řešení sporů mezi smluvním státem a investorem z druhého smluvního státu.¹⁷

Taktéž Česká republika, resp. její právní předchůdkyně, se vydala touto cestou a v současné době je zavázána 78 takovými dvoustrannými mezinárodními dohodami, 7 dohod vypověděla.

Historicky první dohoda o podpoře a vzájemné ochraně investic byla podepsána již dne 25.11.1959) mezi Spolkovou republikou Německo a Pákistánem a dnešní počet platných dvoustranných investičních dohod (Bilateral Investment Treaties – dále také jako „BIT“) je přibližně 2900. Mezi členskými státy EU v současné době existuje téměř dvě stě platných a účinných dvoustranných dohod týkajících se investic.

Česká republika, resp. tehdy ještě Československá socialistická republika, podepsala svou první dohodu o podpoře a vzájemné ochraně

---

¹⁷ BAKEŠ, Milan a kol. *Finanční právo*, 6. vyd., Praha: C. H. Beck, 2012, s. 390-391

investic dne 24.4.1989 (s účinností od 13.2.1992), a to s Hospodářskou unií belgicko-lucemburskou.¹⁸

V současné době tedy spočívá gros mezinárodněprávní úpravy ochrany investic v bilaterálních smlouvách, tyto dohody se vyvinuly ze starších smluv s podobným obsahem, avšak poněkud jiným zaměřením a názvem, jako úmluvy o usazování a zřizování podniků (conventions d'établissement) nebo smlouvy o přátelství, obchodu a plavbě (treaties on friendship, commerce and navigation). Za poslední čtvrtstoletí došlo k obrovskému kvantitativnímu vzestupu moderních dohod o ochraně investic, které tak zastínily starší smlouvy, byť tyto ještě v řadě případů platí (zejm. mezi USA a některými západními, ale také rozvojovými zeměmi).

Dohody o ochraně investic jsou reakcí na rozmach vývozu kapitálu, tedy mezinárodních investic nejen mezi vyspělými průmyslovými zeměmi, ale zejména též z těchto zemí do rozvojového světa. Na rozdíl od konfrontace mezi Severem a Jihem na mnohostranné úrovni, poznamenané postuláty Nového mezinárodního ekonomického řádu, převládlo na dvoustranné úrovni pragmatické chápání nezbytnosti dohody mezi partnery, jež jsou spojeni určitými hospodářskými zájmy. Na straně hostitelských států je to potřeba zahraničního kapitálu pro ekonomický rozvoj, na straně soukromých investorů pak snaha o co nejvyšší právní jistotu a snížení politických (tj. nekomerčních) rizik. Protože jde ovšem o smlouvy mezi dvěma suverénními státy, dohody o ochraně investic se zakládají formálně právně na zásadě reciprocity (bez ohledu na to, že fakticky mnohdy běží o jednostranný tok investic).¹⁹

Standardní obsah dohod o podpoře a ochraně investic zahrnuje po co možná nejpodrobnějším vymezení pojmu mezinárodní investice několik závazků. Nejprve se obě strany obecně zavazují podporovat a usnadňovat investování na svém území pro investory z druhé smluvní strany. Zásada spravedlivého a rovnoprávného zacházení (resp. obecný zákaz diskriminace) pak obsahuje v podstatě jen negativní závazek nebránit právními či

---

¹⁸ KOSTKA, Vladimír. Mezinárodní investiční spory před obecnými soudy?, *Bulletin advokacie*, 2012, č. 12, s. 31-32

¹⁹ ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní dohody o ochraně investic a řešení sporů*, 2. vyd., Praha: Linde a.s., 2008, s. 56-57

faktickými překážkami zahraničnímu investorovi ve výkonu jeho majetkových práv v rozsahu odpovídajícímu tzv. minimálnímu standardu zacházení podle mezinárodního práva. Pozitivní závazky pak doplňují jednak zásada národního zacházení, jednak zásada zacházení podle doložky nejvyšších výhod, popř. jejich kombinace. Každá smluvní strana tak poskytuje na svém území investorům druhé smluvní strany, pokud jde o jejich investice a činnosti s těmito investicemi spojené, zacházení ne méně příznivé, než přiznává v souladu se svým právním řádem svým investorům, nebo než zacházení přiznávané investorům ze státu požívajícího nejvyšších výhod, pokud je toto výhodnější. Toto zacházení se však zpravidla nevztahuje na výhody, které smluvní strana přiznává investorům ze třetího státu na základě své účasti nebo příslušnosti k pásmu volného obchodu, celní unii, společnému trhu, organizaci vzájemné hospodářské pomoci nebo každé jiné formě regionální hospodářské organizace, nebo na základě dohody o zamezení dvojího zdanění nebo každé jiné mezinárodní dohodě v daňové oblasti.

Rozpory mezi státy ohledně stupně ochrany investic a zejména možností a podmínek jejich vyvlastnění zatím zabránily stabilizaci obecně platných obyčejových pravidel či přijetí multilaterální smlouvy. Na bilaterální úrovni však potřeba investic (na jedné straně) a jejich mezinárodněprávní ochrany (na straně druhé) vedla k uzavírání dohod o vzájemné podpoře a ochraně investic či funkčně podobných smluv. Jedná se o určitou syntézu vzniklou na základě teze vyspělých západních států a antiteze prosazované rozvojovými zeměmi (a ve své době i státy socialistickými). To ovšem neznamená, že by se takové dohody neuzavíraly i mezi státy, které spojuje stejný politický systém a úroveň hospodářského rozvoje. V těchto případech mají dohody většinou bohatší obsah a zajišťují vyšší stupeň ochrany.²⁰

---

²⁰ ŠTURMA, Pavel. Dvoustranné dohody o podpoře a ochraně investic, *Obchodní právo*, 1997, č. 10, s. 10-13

2.2.1 Druhy dvoustranných mezinárodních dohod

Z hlediska režimů zacházení obsažených v dvoustranných dohodách o podpoře a ochraně investic lze hovořit o třech typech těchto dohod.

Cílem prvního typu těchto dohod (tzv. evropského modelu) a ve stejnou chvíli i cílem vyspělých států bylo čistě zajištění ochrany vlastních příslušníků investujících v rozvojových zemích. Z tohoto důvodu se tedy soustředily zejména na ochranu investic proti vyvlastnění případně znárodnění a na úpravu náhrady v případě, že tato situace nastane. Úspěchem těchto dohod bylo i dosažení určitého kompromisu mezi zájmy investorů (a tedy i států nacházejících se v pozici vývozců kapitálu) a zájmy států investice přijímajících (tedy zejména rozvojových zemí). Tento kompromis spočíval v tom, že přestože se státy zavazují mezinárodní investice podporovat, je hostitelským státům ponechána volnost kontrolovat a povolovat přípuštění investice na své území v souladu s jejich aktuálními hospodářsko-politickými zájmy. Tak například článek 2 Dohody mezi ČSFR a Nizozemským královstvím stanoví, že každá strana na svém území podporuje investice investorů druhé smluvní strany a povoluje tyto investice v souladu s ustanovením svého právního řádu.

Dohody druhého typu (tzv. americký typ) se od dohod evropských liší zejména důrazem na pravidla zacházení a rozšířením principu národního zacházení i na fázi před-investiční (čemuž se dohody evropského typu v obecné rovině vyhýbají). Příkladem smlouvy druhé generace může být i dohoda mezi ČSFR a USA, která stanoví povinnost smluvní strany mimo stanovené výjimky povolovat investice na nediskriminačním základě. Tyto dohody tak značně umocňují liberalizaci pohybu mezinárodního kapitálu. Přestože některé státy používají tento typ smluv a přijímají tak „národní režim“ i pro fázi před vstupem investice, vyhrazují si právo některá odvětví z tohoto liberálního režimu vyjmout.

Třetí typ dohod dále přidává tzv. nové disciplíny spojené se zákazy využívání určitých investičních opatření, zejména pak tzv. performance requirements. Tyto zákazy tak berou státům možnost podmiňovat vstup a fungování investice splněním specifických podmínek a závazků, které by

byly v rozporu s liberálním, resp. nediskriminačním přístupem ke kapitálovým tokům.²¹

2.3 Právo EU

Teprve až Lisabonskou smlouvou došlo k zaznamenáníhodnému rozšíření pravomocí EU právě do oblasti zahraničních investic. Tato extenze byla odůvodněna zájmem na posílení postavení EU jako účastníka mezinárodních investic.

Jedním z odůvodnění tohoto závěru byla faktická vyjednávací pozice EU, která má být silnější než vyjednávací pozice jednotlivých členských zemí. Komise obhajovala záměr ve vztahu k jednotlivým členským státům tím, že by se EU sama znevýhodňovala, pokud by se nesnažila o dosažení co nejlepších podmínek do zahraniční investice, a tedy i pro dosažení ještě lepšího standardu pro investory ze zemí EU v jiných než členských zemích. Na pozadí tohoto záměru stojí představa spojení smluv o obchodní spolupráci se standardy pro zahraniční investice, tj. inkorporace ujednání o režimu podpory a ochrany investic do smluvního rámce širší obchodí spolupráce.

Zásadní změna ve vztahu k zahraničním investicím, které nyní přešly do výslovné a výlučné pravomoci EU, se projevila především v čl. 207 SES. Tato úprava nyní stanoví: (1) *Společná obchodní politika se zakládá na jednotlivých zásadách, zejména pokud jde o úpravy celních sazeb, uzavírání celních a obchodních dohod týkajících se obchodu zbožím a službami, obchodní aspekty duševního vlastnictví, přímé zahraniční investice, sjednocování liberalizačních opatření na ochranu obchodu, jako jsou opatření pro případ dumpingu a subvencování. Společná obchodní politika je prováděna v rámci zásad a cílů vnější činnosti Unie.* (2) *Evropský parlament a Rada přijímají řádným legislativním postupem formou nařízení opatření vymezující rámec pro provádění společné obchodí politiky.*²²

---

²¹ KALIŠ, Roman. Vývoj mezinárodního investování a právní úpravy mezinárodní ochrany investic, *Právní fórum*, 2007, č. 6, s. 205

²² BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Ochrana přímých zahraničních investic v Evropské unii*, 1. vyd., Praha: C. H. Beck, 2010, s. 40-42

Pokud jde o věcný rozsah této úpravy a tedy pravomoci EU v oblasti obchodní politiky, došlo k zásadnímu rozšíření právě o zahraniční investice. Ty totiž až do „Lisabonu“ postiženy nebyly.

Protože neexistovala reálná možnost, že by stávající smlouvy členských států mohla Evropská unie ze dne na den, respektive z roku na rok, nahradit „celoevropskými“ dohodami či jinak, celkem rychle se zrodila myšlenka, že první řešení, které by dokázalo překlenout rozpor mezi literou zákona (tedy Smlouvy o fungování EU) a realitou, by mohlo mít podobu právního aktu, kterým by Evropská unie jednoduše schválila ponechání investičních dohod v platnosti. Výkon pravomocí Evropské unie byl ostatně tímto způsobem „delegován“ na členské státy v jiných souvislostech i v minulosti.

EU se touto cestou vydala v červenci 2010, kdy komise představila návrh „habilitačního nařízení“. Ač tento krok přispěl k částečnému vyjasnění situace, od návrhu do jeho přijetí bylo třeba zdolat relativně krkolomnou cestu evropským legislativním procesem, který v tomto případě zabral dva roky a pět měsíců a který byl ukončen k snadno zapamatovatelnému datu 12. 12. 2012. O osm dní později bylo nařízení vyhlášeno pod číslem 1219/2012 v Úředním věstníku EU.²³ Tomuto nařízení se budu podrobněji věnovat v 8. kapitole této práce.

---

²³ LÍČKOVÁ, Magdalena. *Ochrana investic v novém* [online]. [cit. 2014-02-25]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/pravo-a-byznys/ochrana-investic-v-novem-970436>

3 Vývoj ochrany mezinárodních investic

Do konce druhé světové války nevznikla jednoznačná potřeba tvorby žádného zvláštního systému ochrany mezinárodních investic. Pak se situace změnila. Hrozba použitím i samotné použití síly v mezinárodních vztazích bylo Chartou nově vzniklé Organizace spojených národů postaveno mimo právo, a státy tím ztratily nejúčinnější prostředek prosazování jak svých politických, tak i obchodních zájmů. Po rozpadu kolonialismu začala být pocíťována potřeba ochrany zahraničních investic především bývalými koloniálními mocnostmi, které se staly exportéry kapitálu do bývalých kolonií, ale i dalších zemí. V rámci následné vlny dekolonizace však dochází k nárůstu nacionalismu v nově vznikajících státech, v jehož důsledku tyto země zaujímají značné nepřátelství až odpor vůči zahraničnímu kapitálu. Přestože v rámci mezinárodního společenství volaly po změně ekonomického řádu a dosažení větší nezávislosti, byly brzy nuceny připustit, že k nastartování svých ekonomik potřebují nemalé kapitálové prostředky, které nemají k dispozici. Z důvodu omezených zdrojů ve formě finančních pomoci a půjček poskytovaných mezinárodními organizacemi a bankami bylo v zásadě jedinou možností získání rozsáhlejších kapitálových prostředků právě přilákání mezinárodních investic.

Druhá polovina 20. století se tedy nalézá ve znamení rozvoje právní úpravy mezinárodní ochrany investic. Stejně jako obecné mezinárodní právo, vychází i mezinárodní právo zaměřené na ochranu investic z formálních pramenů práva uvedených v článku 38 Statutu mezinárodního soudního dvora OSN. Závazná právní úprava se tedy nachází téměř výhradně v mezinárodních smlouvách. Nejvýznamnějším mnohostranným mezinárodním dokumentem zabývajícím se investicemi je bezesporu Washingtonská úmluva o řešení sporů mezi státy a občany druhých států z 18. 3. 1965.

V 90. letech 20. století ve světě došlo k výraznému rozšíření dvoustranných investičních instrumentů. Historicky první dvoustrannou investiční smlouvou byla dohoda mezi Spolkovou republikou Německo a Pákistánem uzavřená v roce 1959. Mezi rokem 1959 a 1968 však bylo uzavřeno pouze 74 takových smluv.

Vzhledem k rostoucí ochotě rozvojových zemí liberalizovat svá hospodářství a vstupovat do bilaterálních (ale i regionálních) smluv o vzájemné podpoře a ochraně investic v 90. letech 20. století, dospěla Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) k závěru, že konečně nastal ten pravý čas pro vytvoření a přijetí mnohostranného univerzálního instrumentu zabývajícího se regulací této oblasti ekonomických vztahů, a že je tedy třeba této jedinečné příležitosti využít. V roce 1994 tak začaly na půdě OECD přípravy na vytvoření textu Mnohostranné dohody o investicích (Multilateral Agreement on Investment). K uzavření Mnohostranné dohody o investicích v rámci OECD nakonec z různých důvodů nedošlo.²⁴

„Motivem zahraničních investic se stále častěji stává hledání nových trhů a snižování výrobních nákladů u řady podniků z různých odvětví, a to zejména u podniků střední velikosti.

V České republice v budoucnu lze očekávat podobný vývoj jako v Irsku či Maďarsku, kde s několikaletým zpožděním po masivním přílivu zahraničních investic do země, mají nyní vyšší dynamiku přímé investice ze země odcházející. Existuje více důvodů, proč se Česká republika nestane nikdy čistým vývozcem investičního kapitálu. Hlavním z nich je absence českých nadnárodních společností.“²⁵

---

²⁴ KALIŠ, Roman. Vývoj mezinárodního investování a právní úpravy mezinárodní ochrany investic, *Právní fórum*, 2007, č. 6, s. 200-202

²⁵ KOTKOVÁ, Martina. Vývoj a tendence odchozích přímých zahraničních investic českých podniků, *Trendy v podnikání*, 2011, č. 2, s. 50

4 Zřizování a likvidace mezinárodních investic

Vznik (zřizování) a zánik (likvidace) investice jsou operace mnohdy časově velmi vzdálené, které však přesto spolu souvisí. Při zřizování investice příslušník jednoho státu vyveze do druhého státu a vložením do podniku na delší dobu umrtví určité prostředky (kapitál).

Likvidací investice se pak rozumí kroky, které tento investor podnikne k mobilizaci vložených prostředků (např. prodejem investice a jejich repatriací). Podmínky zřizování a likvidace musí být známy ještě před přijetím rozhodnutí o investování. V opačném případě by nešlo o rozumnou a obezřetnou investici, ale o mimořádně rizikovou operaci.

4.1 Zřizování investic

Při zřizování investic se uplatní právní řád státu, odkud se vyváží kapitál, právní řád hostitelského státu a konečně i mezinárodněprávní řád. Zásadní otázkou je, do jaké míry mezinárodní právo reguluje tuto problematiku a tím omezuje volnost států rozhodovat o přijetí cizí investice na svém území, anebo zda zcela vyklízí prostor vnitrostátní úpravě. Je třeba ji posuzovat z hlediska obecného mezinárodního práva, mnohostranných instrumentů a dvoustranných dohod o podpoře a ochraně investic.

Škála vnitrostátních prostředků k regulaci zřizování mezinárodních investic je velmi široká. Nejobvyklejší je monitorování přicházejících investic správními orgány hostitelského státu, což mu dává možnost jak povzbuzovat žádoucí investice, tak odrazovat či přímo nepovolit ty, které si na svém území nepřeje. Tato politika může jít od systematického povolování všech investic až k jejich obecnému zákazu a výjimečnému povolování. Zároveň tu vzniká možnost spojovat vstup cizího investora se splněním určitých podmínek. Výběr konkrétního investora přitom nelze považovat za diskriminaci v rozporu s mezinárodním právem, pokud je projevem hospodářské politiky státu.

Jako prostředky k povzbuzení zahraničních investic se někdy používají jednostranné záruky proti vyvlastnění a daňová zvýhodnění.

Naproti tomu jiná opatření mají umožnit výběr mezinárodních investic, případně i odradit ty investice, které hostitelský stát nepovažuje za žádoucí.²⁶

Jako příklad může sloužit ustanovení čl. III Dohody mezi Spojenými státy americkými a Českou a Slovenskou Federativní Republikou o vzájemné podpoře a ochraně investic²⁷, dle kterého *Investice nebudou vyvlastněny nebo znárodněny nebo podrobeny přímým či nepřímým opatřením rovnajícím se vyvlastnění nebo znárodnění ("vyvlastnění") s výjimkou veřejného zájmu; na základě právního postupu; nediskriminačním způsobem; proti okamžité, odpovídající a efektivní náhradě; a v souladu s obecnými principy zacházení uvedenými v článku II odst. 2 této dohody. Náhrada musí odpovídat spravedlivé tržní ceně vyvlastněné investice bezprostředně před vyvlastněním, nebo než se stalo známým; musí být zaplácena bez odkladu včetně úroku ode dne vyvlastnění podle přiměřené tržní úrokové sazby; bude plně proveditelná a volně převoditelná za převládající tržní kurs v den vyvlastnění.*

4.2 Likvidace investic

Nedílnou součástí „životního cyklu“ investice je její likvidace, tedy vypořádání. V jednotlivých dvoustranných dohodách z hlediska likvidace investic, nalezneme 3 základní principy:

- zahraniční investor má právo na úplnou či částečnou likvidaci své investice, kterou zřídil v souladu s právem hostitelského státu;
- hostitelský stát nemá právo bránit likvidaci, ale může v rámci svých právních předpisů upravit přesné podmínky takové likvidace;
- jakmile stát určí přesné podmínky likvidace, musí všemi prostředky v rámci svého právního řádu umožnit její uskutečnění, zejména volný převod jejích výnosů do zahraničí.

---

²⁶ ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní dohody o ochraně investic a řešení sporů*, 2. vyd., Praha: Linde a.s., 2008, s. 49-50

²⁷ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 187/1993 Sb., Dohoda mezi Spojenými státy americkými a Českou a Slovenskou Federativní Republikou o vzájemné podpoře a ochraně investic.

Tyto podmínky jsou součástí všech dohod, kterými je ČR vázána, lišit se však mohou např. ve výčtu konkrétních převodů, délce lhůt, směnných kurzech apod.²⁸

Z hlediska obecného mezinárodního práva pak mezi práva, která mají jednotlivé státy, patří kontrola vstupu cizozemských investic na domácí území, a to v jakémkoliv rozsahu, protože toto oprávnění vyplývá přímo ze svrchovanosti států jako suverénních států. To znamená, že stát má právo svobodně se rozhodnout, zda konkrétní investici, která směřuje na jeho území, vůbec vpustí.

Jde však o obecné pravidlo, které může být pozměněno závazky včleněnými do mnohostranných či bilaterálních dohod. Hospodářské zájmy spojují zemi, ze které vychází kapitál a zemi, do které kapitál směřuje, aby umožnily postupné uskutečňování investic souběžně s postupnou tvorbou předmětné právní úpravy.

V praxi vždy nejde o absolutní právo dovolit či zakázat investici, jako spíše o možnost domácího státu za pomoci podmínek, které stanoví vnitrostátní předpisy, kontrolovat tok zahraničních investic a ovlivňovat je v zájmu vlastního ekonomického rozvoje.

---

²⁸ ŠTURMA, Pavel. Dvoustranné dohody o podpoře a ochraně investic, *Obchodní právo*, 1997, č. 10, s. 14

5 Řešení a rozhodování investičních sporů - pravidla UNCITRAL

5.1 Soft law

Vedle závazných norem (tzv. hard law), vydávaných (nad)národními orgány s legislativní pravomocí, existuje celá řada standardizovaných pravidel a principů, které mají pouze doporučující charakter nebo jsou závazné jen pro subjekty, které se jim dobrovolně podřídí, zejména v podobě vícestranných dohod (tzv. soft law). Soft law tudíž sice nedisponuje mocenskou sankcí, ale jeho dopad může být přesto právně významný.

Soft law často slouží k harmonizaci či unifikaci mezinárodních standardů. Může mít podobu modelového zákona, kodexu principů nebo třeba souboru doporučení vysoce postavených činitelů.

Typickým příkladem soft law na evropské úrovni jsou Zelené a Bílé knihy, vydávané Komisí, které předcházejí právní předpisy, a tvoří tak vedle primárních a sekundárních aktů (potažmo terciárních v podobě rozsudků Soudního dvora) další vrstvu evropského práva. Zelená kniha zpravidla zahajuje konzultační proces o uvažovaných legislativních záměrech.

Na ni může navazovat Bílá kniha, která již obsahuje konkrétní návrhy změn v určité oblasti. Je-li schválena Radou, může se stát akčním programem Unie pro danou oblast. Tyto dokumenty nejsou závazné, mají pro členské státy pouze doporučující povahu podobně jako stanoviska či doporučení dle čl. 288 Smlouvy o fungování EU, nicméně jejich politická závaznost je nasnadě.

Vedle EU patří k subjektům nejčastěji vydávajícím soft law mezinárodní organizace či jiné nestátní instituce, jako například Komise OSN pro mezinárodní obchodní právo (UNCITRAL), Mezinárodní institut pro unifikaci soukromého práva (UNIDROIT), Mezinárodní obchodní komora v Paříži (ICC), Basilejský výbor pro bankovní dohled nebo soukromé skupiny a

iniciativy jako Komise pro evropské smluvní právo, Hamburská skupina pro mezinárodní právo soukromé či Institut Maxe Plancka.²⁹

5.2 Komise OSN pro mezinárodní obchodní právo

„Komise OSN pro mezinárodní obchodní právo (UN Commission on International Trade Law – UNCITRAL) přijala pravidla pro mezinárodní obchodní arbitráž a nalezení smíru (International Commercial Arbitration and Conciliation Rules), která mohou být použita v případě řešení obchodních sporů se vztahem k investicím. Pro řešení sporů může být využit také Mezinárodní rozhodčí soud.“³⁰

„Rozhodčí pravidla UNCITRAL jsou pravidla pro řešení sporů v rozhodčím řízení. Pravidla byla předložena Komisí OSN pro právo mezinárodního obchodu (UNCITRAL) a schválena Valnou hromadou OSN dne 15. prosince 1976 v New Yorku.“³¹

Strana sporu, která zahajuje rozhodčí řízení (žalobce) je povinna oznámit tuto skutečnost druhé straně (žalovanému) ve lhůtě stanovené rozhodčím senátem (ne však delší než 45 dnů). Žalovaný předloží žalobci ve stejné lhůtě žalobní odpověď. Tímto oznámením se pokládá rozhodčí řízení za zahájené.

Oznámení musí obsahovat: požadavek řešení sporu v rozhodčím řízení, jména a adresy stran, poukaz na příslušnou rozhodčí doložku nebo na smlouvu o rozhodci a na smlouvu z níž spor vznikl, uvedení nároků a sporné částky, žalobní žádání a navrhovaný počet rozhodců (jeden nebo tři). Dále může oznámení obsahovat návrh na jmenování nebo oznámení rozhodce a žalobu. Samotná žaloba pak musí obsahovat jména a adresy stran, vylíčení skutkových okolností, důkazy, sporné body a žalobní žádání.

Strany mohou být v řízení zastoupeny zplnomocněnou osobou. Pokud se strany do 15 dnů nedohodnou o počtu rozhodců, bude v řízení rozhodovat

---

²⁹ ČERVENKOVÁ, Lenka. Význam Basel II a III pro evropskou bankovní regulaci a dohled, *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2012, č. 1, s. 73

³⁰ ŠTĚRBOVÁ, Ludmila. a kol. *Mezinárodní obchod ve světové krizi 21. století*, 1. vyd., Praha: Grada Publishing, 2013, s. 154

³¹ *Rozhodčí pravidla UNCITRAL* [online]. [cit. 2014-03-14]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/rozhodci-pravidla-uncitral-4032.html?mail>

tříčlenný rozhodčí senát, přičemž každá ze stran jmenuje jednoho rozhodce a tito si pak zvolí předsedajícího rozhodce.

Jestliže nebyli rozhodci (nebo rozhodce) jmenováni do 30 dnů od doručení návrhu na jejich jmenování, budou jmenováni orgánem, na němž se strany dohodnou. Nejmenuje-li ani tento orgán rozhodce ve stanovené lhůtě, mohou se strany obrátit na generálního tajemníka Stálého rozhodčího soudu v Haagu. Každá ze stran může do 15 dnů rozhodce písemně odmítnout, existují-li okolnosti vzbuzující oprávněné pochybnosti o jeho nestrannosti nebo nezávislosti.

Místo konání řízení určí strany nebo rozhodčí senát. V průběhu rozhodčího řízení mohou strany v rozsahu rozhodčí smlouvy měnit obsah žaloby i žalobní odpovědi. Rozhodčí senát je oprávněn rozhodovat o existenci nebo platnosti smlouvy, jejíž součástí je rozhodčí smlouva. Je-li to nutné, může rozhodčí senát konat ústní jednání, které je (nedohodnou-li se strany jinak) neveřejné a během něhož mohou být slyšeni svědci, znalci, předkládány další důkazy apod. Ústní jednání může pokračovat i v nepřítomnosti jedné ze stran. Na návrh jedné ze stran může rozhodčí senát učinit předběžná opatření. V průběhu rozhodčího řízení může senát požadovat složení jistoty za náklady řízení.

Rozhodčí nález se vydává na základě většiny hlasů rozhodčího senátu a to v místě konání rozhodčího řízení. Rozhodčí senát může vydat i mezitímní či částečný rozhodčí nález. Rozhodčí nález je konečný a závazný, musí být písemný, odůvodněný a podepsán rozhodci.

Se souhlasem obou stran může být posléze zveřejněn. Kterákoliv strana může do 30 dnů od doručení rozhodčího nálezu požádat o výklad či opravu nálezu nebo může v téže lhůtě požádat o vydání doplňujícího rozhodčího nálezu. Rozhodčí senát rozhoduje podle práva, které strany zvolily jako rozhodné, podle zásad spravedlnosti a dobré vůle (*ex aequo et bono*) a v souladu s ustanoveními rozhodčí smlouvy a mezinárodními obchodními zvyklostmi.

Došlo-li mezi stranami ke smíru, rozhodne rozhodčí senát usnesením nebo na přání stran vydá rozhodčí nález. O nákladech rozhodne senát v rozhodčím nálezu.³²

Pokud se jedná o určení osoby rozhodce, pak český Nejvyšší soud vydal v nedávné době judikát, který vztáhnul i na jednání v režimu pravidel UNCITRAL. Dle soudu jestliže rozhodčí smlouva neobsahuje přímé určení rozhodce ad hoc, resp. konkrétní způsob jeho určení, ale v této souvislosti pouze odkazuje na „rozhodčí řád“ vydaný právníckou osobou, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona, pak je taková rozhodčí smlouva neplatná.

To se ovšem vztahuje v určitých případech i na rozhodčí doložky ve prospěch renomovaných zahraničních rozhodčích soudů či na rozhodčí řízení vedená podle pravidel UNCITRAL. Zahraniční rozhodčí soudy ani organizace UNCITRAL nemají postavení stálého rozhodčího soudu dle § 13 zákona č. 216/1994 Sb. a řízení před nimi, resp. podle jejich pravidel, je tedy z hlediska českého práva řízením ad hoc. Řády mnoha takových zahraničních rozhodčích soudů přitom umožňují, aby si strany sjednaly jako místo konání rozhodčího řízení vedeného u takových rozhodčích soudů i místo mimo stát sídla takového rozhodčího soudu.

Vzhledem k tomu je v praxi poměrně běžné, že se v České republice konají rozhodčí řízení dle řádů takových zahraničních rozhodčích soudů či dle pravidel UNCITRAL. Právním, kterým se řídí takové rozhodčí řízení, tj. lex arbitri, je pak české právo, tedy zákon č. 216/1994 Sb. vč. judikatury jej interpretující.³³

---

³² Rozhodčí řád UNCITRAL

³³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 11. 5. 2011, sp. zn. 31 Cdo 1945/2010

5.3 Pravidla UNCITRAL a investiční spory

Nejčastějším řešením vzájemných sporů v situaci, kdy přátelská dohoda smluvních stran v investičních smlouvách není možná, je rozhodnutí sporu v mezinárodním rozhodčím řízení.

Smluvní strany obvykle uvádí v ustanovení o rozhodčím řízení a o rozhodném právu, že všechny spory, které vzniknou na základě smlouvy nebo v souvislosti s jejím porušením, anebo v důsledku její neplatnosti, se řeší prostřednictvím rozhodčího řízení, konaného v souladu s rozhodčími pravidly UNCITRAL v platném znění.

Smluvní strany mohou podřídit rozhodčí řízení také Pravidlům Mezinárodní obchodní komory (ICC Arbitration rules), případně se podřídit jurisdikci státu, ve kterém má sídlo věřitel, nebo jiné smluvně dohodnuté jurisdikci.³⁴

Rozhodčí pravidla UNCITRAL jsou sama o sobě právně doporučující dokument, který se stává závazným procesním předpisem jen pro ty arbitrážní orgány, pro které tak stanoví smlouva, resp. rozhodčí doložka. Podle formulace doložky mohou být tato pravidla použita i pro řešení sporů z investic v původní podobě, nebo s úpravami provedenými příslušným rozhodčím soudem.

Rozhodčí pravidla (rozhodčí řád) jsou pro strany závazná převážně ve sporech z investiční činnosti (tj. stát vs. cizí investor). Jindy jsou závazná pouze tehdy, jestliže se na tom strany písemně dohodly. V případě dohody si mohou strany ujednat také odchylky od pravidel.

Velmi významnou zárukou pro investora je ustanovení ve smlouvě o řešení sporů mezi investorem a hostitelským státem.

Přednost je dána vždy konzultacím a jednáním. Toto ustanovení dává ale investorovi možnost domáhat se plnění všech závazků, ke kterým je povinen stát. Jsou jimi zejména následující:

---

³⁴ CHOVANCOVÁ, Katarína. Rozhodcovská pravidlá UNCITRAL v bankovnej praxi, *Právnik*, 2004, č. 11, s. 1093

- Závazek náhrady škody v případech, kdy investice utrpí škodu následkem války, výjimečného stavu, nepokojů apod. V těchto případech má investor nárok na náhradu škody ve výši poskytnuté domácím investorům.
- Závazek neznárodnit, nevyvlastnit, či nepodrobit zahraniční investici opatřením s podobným účinkem, leda by se tak stalo z důvodu veřejného zájmu na základě zákona nediskriminačním způsobem a proti vyplacení okamžité, přiměřené a účinné náhrady.
- Závazek podporovat a vytvářet na svém území příznivé podmínky pro investice investorů druhého státu a připouštět takové investice v souladu se svými právními předpisy.
- Závazek národního zacházení a zacházení dle doložky nejvyšších výhod, respektive podle výhodnějšího z obou.
- Závazek umožnit volný převod plateb spojených s investicemi nebo výnosy ve volně směnitelné měně, bez omezení a bez prodlení. Toto pravidlo bývá doplněno demonstrativním výčtem plateb a přepočítacím kurzem.

Pakliže hostitelský stát zařadí takové klauzule do dohody uzavřené s investorem, dává souhlas podrobit se všem způsobům řešení sporů, včetně mezinárodnímu rozhodčímu řízení dle pravidel UNCITRAL.³⁵

Přestože jsou pravidla primárně určena pro mezinárodní obchodní arbitráž mezi soukromými (tj. nestátními) subjekty, brzy začala být využívána i pro transnacionální (smíšenou) arbitráž právě mezi soukromými investory a státem. Z dvoustranných smluv tak činí mnohé dohody o ochraně investic, které často předvídají pro ad hoc ustanovované rozhodčí soudy právě použití Rozhodčích pravidel UNCITRAL. Na tato pravidla však odkazují i některé mnohostranné smlouvy, které se také zabývají ochranou investic, jako například Kapitola 11 Severoamerické dohody o volném obchodu, či čl. 9 Protokolu *Mercosur* o vzájemné podpoře a ochraně investic. Kromě toho se tato pravidla (byť s určitými úpravami) používají na základě Alžírské dohody (1981) Tribunálem pro nároky mezi Iránem a USA.³⁶

---

³⁵ SVATOŠ, Miroslav a kol. *Zahraníční obchod, teorie a praxe*, 1. vyd., Praha: Grada Publishing, 2009, s. 319

³⁶ ŠTURMA, P. *Mezinárodní dohody o ochraně investic a řešení sporů*, 2. vyd., Praha: Linde a.s., 2008, s. 131

6 Mezinárodní středisko pro řešení sporů z investic (ICSID)

Zřejmě nejčastěji volenou institucí pro řešení sporů je Mezinárodní středisko pro řešení sporů z investic (ICSID), jehož zřízení předvídala Washingtonská úmluva a jež bylo zřízeno a provozováno pod záštitou Světové banky.³⁷

„Mezinárodní středisko pro řešení investičních sporů je institucionalizovaný systém mezinárodního rozhodčího řízení, založený Úmluvou o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států z roku 1965 (dále také jen „Úmluva“). Je zvláště přizpůsobený pro interpretaci kontraktů mezi suverénními státy (na straně jedné) a soukromými zahraničními právníckými osobami (na straně druhé) a řešení z toho vyplývajících sporů.

Na řešení takových sporů se nehodí ani mezistátní arbitráž, ani mezinárodní obchodní arbitráž. Představuje zároveň významnou inovaci oproti stavu obecného mezinárodního práva, které by investorovi po neúspěšném vyčerpání opravných prostředků v přijímajícím státě ponechalo pouze šanci na diplomatickou ochranu, jejíž výkon ovšem plně závisí na vůli domovského státu, a byl by tudíž nejistý. Úmluva sice předvídá jak smírčí, tak rozhodčí řízení, ale v praxi Střediska má rozhodující význam arbitráž.

Řízení podle tzv. Dodatečných pravidel se může uplatnit v případech, kdy buď hostitelský stát, anebo stát, jehož příslušnost má investor, není stranou Úmluvy. Souhlas stran (tj. státu a občana jiného státu) s rozhodčím řízením, je zároveň považován za vyloučení všech ostatních způsobů řešení sporu.

Další důležitou výhodou představuje, že se každý stát, jenž je smluvní stranou Úmluvy, zavázal k uznání a výkonu rozhodčího nálezu na svém území, jako by šlo o konečné rozhodnutí jeho soudu. Na druhé straně je třeba ovšem připomenout, že Úmluva nestanoví smírčí či rozhodčí řízení jako

---

³⁷ BĚLOHLÁVEK, Alexander, ČERNÝ, Filip. Právo použitelné pro řešení tzv. investičních sporů v mezinárodním rozhodčím řízení, *Právník*, 2009, č. 4, s. 389

obligatorní prostředek řešení sporů, tj. v konkrétním případě je stát povinen tento postup využít jen na základě svého písemného souhlasu (daného např. v rozhodčí doložce).

Úmluva sice neumožňuje odvolání proti rozhodčímu nálezu, ale každá ze stran ve sporu má možnost požádat nejen o výklad a revizi, ale i zrušení nálezu.³⁸

Česká republika se stala smluvní stranou této Úmluvy dnem 8. dubna 1992, kterým vstoupilo v platnost sdělení Federálního ministerstva zahraničí č. 420/1992 Sb., Úmluva o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států.

6.1 Zřízení a organizace

Účelem zřízení Střediska je usnadňovat smírčí nebo rozhodčí řešení sporů z investic mezi smluvními státy a občany druhých smluvních států v souladu s ustanoveními této Úmluvy.

Správní rada je tvořena jedním představitelem z každého smluvního státu. V případě nepřítomnosti představitele na jednání nebo jeho nezpůsobilosti k jednání může za něho jednat zástupce. Sekretariát se skládá z generálního tajemníka, jednoho nebo více zástupců generálního tajemníka a pracovníků Sekretariátu. Jestliže výdaje Střediska nemohou být pokryty z poplatků za použití jeho služeb nebo z jiných příjmů, bude rozdíl hrazen smluvními státy, které jsou členy Banky, úměrně k jejich podílům na kapitálu Banky, a smluvními státy, které nejsou členy Banky, v souladu s pravidly přijatými Správní radou.

Seznam smírčích soudců a Seznam rozhodců se bude každý skládat z kvalifikovaných osob, které jsou ochotny tuto funkci zastávat. Každý smluvní stát může jmenovat do každého seznamu čtyři osoby, které mohou, ale nemusí být jeho občany.

---

³⁸ HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*, 3. vyd., Praha: C. H. Beck, 2009, s. 369

6.2 Soudní pravomoc střediska

Soudní pravomoc Střediska se vztahuje na každý právní spor vznikající přímo z investice mezi smluvním státem (nebo orgánem či zastoupením smluvního státu určeným Středisku tímto státem) a občanem jiného smluvního státu, o němž strany ve sporu písemně souhlasí, že bude předložen Středisku. Pokud strany vyslovily souhlas, nemůže žádná z nich jednostranně svůj souhlas odvolat.

Souhlas stran s rozhodčím řízením podle této Úmluvy bude považován, pokud není stanoveno jinak, za souhlas s takovým rozhodčím řízením s vyloučením jakéhokoliv jiného prostředku. Smluvní stát může vyžadovat vyčerpání místních správních nebo soudních postupů jako podmínku ke svému souhlasu s rozhodčím řízením podle této Úmluvy.

6.3 Smírčí řízení

Kterýkoliv smluvní stát nebo občan smluvního státu, který si bude přát zahájit smírčí řízení, zašle za tímto účelem písemně žádost generálnímu tajemníkovi, který zašle kopii žádosti druhé straně. Žádost bude obsahovat informace týkající se předmětu sporu, označení stran a jejich souhlas se smírčím řízením v souladu s procesními pravidly pro zahájení smírčího a rozhodčího řízení. Generální tajemník zaregistruje žádost, pokud nezjistí, na základě informací obsažených v žádosti, že spor se jednoznačně netýká soudní pravomoci Střediska. Registraci nebo zamítnutí registrace oznámí bezodkladně stranám.

Komise bude soudem s vlastní pravomocí. Jakákoliv námitka vznesená stranou ve sporu, že tento spor nespadá do soudní pravomoci Střediska, nebo z jiných důvodů nespadá do pravomoci Komise, bude posouzena touto Komisí, která určí, zda se jí bude zabývat jako předběžnou otázkou nebo zda ji přiřadí ke skutkové podstatě sporu. Každé smírčí řízení bude vedeno v souladu s ustanoveními tohoto oddílu a s výjimkou případů, kdy se strany dohodnou jinak, v souladu s Pravidly smírčího řízení platnými ke dni, k němuž se strany dohodly na smírčím řízení.

Pokud se objeví jakákoliv procesní otázka, která není upravena tímto oddílem nebo Pravidly smírčího řízení či jinými pravidly dohodnutými stranami, rozhodne tuto otázku Komise.

Povinností Komise bude objasňovat sporné záležitosti mezi stranami a usilovat o dosažení dohody mezi nimi na základě vzájemně přijatelných podmínek. Za tímto účelem může Komise v kterékoliv fázi řízení a čas od času doporučit podmínky řešení stranám. Strany budou v dobré víře spolupracovat s Komisí, aby Komisi umožnily výkon jejích funkcí, a posoudí co nejvážněji její doporučení. Dosáhnou-li strany dohody, Komise vypracuje zprávu s uvedením sporných záležitostí a s konstatováním, že strany dosáhly dohody.

Pokud bude mít Komise v jakékoliv fázi řízení za to, že dohoda mezi stranami není pravděpodobná, uzavře řízení a vypracuje zprávu o tom, že spor byl projednáván a že se stranám nepodařilo dosáhnout dohody. Pokud se jedna ze stran nedostaví nebo se řízení nezúčastní, komise řízení uzavře a vypracuje zprávu o tom, že se strana nedostavila nebo nezúčastnila.

Pokud se strany ve sporu nedohodnou jinak, nebude žádná ze stran smírčího řízení oprávněna v dalším řízení uplatňovat, ať už před rozhodčím soudem nebo u soudního dvora nebo jinde, vyjádřené názory nebo tvrzení, doznání nebo nabídky na řešení učiněné druhou stranou ve smírčím řízení nebo na zprávu či jakákoliv doporučení učiněná Komisí ani se na ně odvolávat.

6.4 Rozhodčí řízení

Kterýkoliv smluvní stát nebo kterýkoli občan smluvního státu, který si přeje zahájit rozhodčí řízení, se za tím účelem písemně obrátí na generálního tajemníka, který kopii žádosti zašle druhé straně. Žádost bude obsahovat informace týkající se sporných záležitostí, označení stran a jejich souhlas s rozhodčím řízením, v souladu s jednacím řádem pro smírčí a rozhodčí řízení.

Generální tajemník zaregistruje žádost, pokud na základě informací obsažených v žádosti nezjistí, že spor se jednoznačně netýká soudní

pravomoci Střediska. Registraci nebo zamítnutí registrace oznámí bezodkladně stranám.

Soud se bude skládat z jednoho rozhodce nebo jakéhokoliv lichého počtu rozhodců jmenovaných podle dohody stran. V případě, že se strany nedohodnou na počtu rozhodců a způsobu jejich jmenování, bude se Soud skládat ze tří rozhodců, z nichž jeden rozhodce bude jmenován každou stranou a třetí, který bude předsedou Soudu, bude jmenován po dohodě stran. Většina rozhodců bude občany jiných států, než je smluvní stát, který je stranou ve sporu a smluvní stát, jehož občan je stranou ve sporu; avšak platí, že uvedená ustanovení tohoto článku se nebudou vztahovat na případ, kdy jeden rozhodce nebo každý jednotlivý člen Soudu byl jmenován dohodou stran.

Soud rozhodne spor v souladu s takovými právními pravidly, na nichž se strany dohodnou. Není-li takové dohody, použije soud právo smluvního státu, který je stranou ve sporu (včetně jeho norem kolizních) a takové předpisy mezinárodního práva, které mohou být použity. Soud nesmí vynést výrok podle zásady non liquet na základě nedostatku nebo nejasnosti práva.

Soud může v jakékoliv fázi řízení, pokud to považuje za nezbytné a s výjimkou případů, kdy se strany dohodnou jinak, vyzvat strany, aby předložily doklady nebo jiné důkazy a navštívit místo spojené se sporem a vést zde taková šetření, která uzná za vhodná.

S výjimkou případů, kdy se strany dohodnou jinak, bude Soud řešit, pokud o to bude stranou požádán, každý další nebo dodatečný nárok nebo protinárok vyplývající přímo z předmětu sporu za předpokladu, že je to v souladu s dohodou stran a jinak spadá do soudní pravomoci Střediska.

Soud rozhoduje spory většinou hlasů všech svých členů. Rozhodčí nález bude vydán písemně a bude podepsán členy Soudu, kteří o něm hlasovali. Rozhodčí nález se bude zabývat každou otázkou předloženou Soudu a uvede důvody, na nichž je založen.

Vyskytne-li se mezi stranami jakýkoliv spor o výklad nebo rozsah rozhodčího nálezu, může každá strana požádat o jeho výklad písemnou žádostí adresovanou generálnímu tajemníkovi.

Každá strana může požádat o přezkoumání rozhodčího nálezu písemnou žádostí, adresovanou generálnímu tajemníkovi na základě zjištění nějaké skutečnosti takové povahy, která rozhodujícím způsobem ovlivňuje rozhodčí nález, za předpokladu, že v době vydání rozhodčího nálezu nebyla tato skutečnost Soudu ani žadateli známa a žadatelova neznalost této skutečnosti nebyla způsobena nedbalostí.

7 Srovnání UNCITRAL a ICSID

Pravidla UNCITRAL nejsou určena pouze pro arbitráž ad hoc nebo pouze pro institucionální arbitráž, ale jsou dostatečně pružná pro oba typy řízení; k tomu jsou využitelná pro účely mezinárodní arbitráže mezi podnikateli stejně jako pro spory, ve kterých je jednou ze stran sporu stát – jako je tomu typicky u investičních sporů. A to je hlavní odlišnost od pravidel ICSID, které jsou určeny pouze a speciálně pro spory z investic.

Procesní pravidla obou typů řízení si jsou do značné míry podobná. Rozdíly lze nalézt v některých dílčích aspektech procesu. Podle pravidel UNCITRAL mají strany sporu o dost větší autonomii vůle, neboť si mohou samotná pravidla do jisté míry pozměnit na základě vzájemné dohody. Oproti tomu u arbitráže ICSID jsou pravidla založena mezinárodní smlouvou, a tudíž je lze změnit pouze tehdy, pokud to tato mezinárodní smlouva dovoluje.

Pravidla, podle kterých se postupuje v režimu ICSID, jsou podstatně složitější, než je tomu v režimu UNCITRAL. Další rozdíl spočívá například ve skutečnosti, že tribunál ICSID může vydávat předběžná opatření a zároveň jsou strany sporu zbaveny možnosti předložit spor vnitrostátním soudům; tento limit pravidla UNCITRAL neobsahují.

Řízení ICSID je svázáno rigidnějšími pravidly, zatímco řízení UNCITRAL je jistě pružnější, což ovšem přináší nebezpečí rozvleklosti řízení a zbytečných průtahů.

8 Dohody o ochraně investic v EU

„Vytváření společné evropské politiky v oblasti zahraničních investic vyplývá ze Smlouvy o fungování Evropské unie, která stanoví výlučnou pravomoc EU v oblasti přímých zahraničních investic jakožto součástí společné obchodní politiky (čl. 207 odst. 1 a čl. 3 odst. 1 písm. e) SEU).

SEU přitom zachovává právní jistoty z plnění již uzavřených investičních dohod, které zůstávají pro členské státy závazné; vzhledem ke vstupu SEU v platnost by se však měla existence stávajících i nových dohod členských států týkajících se investic a závazky v nich stanovené v budoucnu řešit z perspektivy výlučné pravomoci EU v oblasti přímých zahraničních investic. Cestou k tomu jsou pak jak obecné zásady politiky formulované ve Sdělení, tak i Nařízení, které upravuje přechodné období, než se společná evropská investiční politika stane skutečností.“³⁹

Je skutečností, že režim a ochrana investic dosud upravují především dvoustranné dohody o ochraně investic (tzv. „BITs“), kterých státy EU uzavřely již více jak tisíc. Na jejich uzavírání se podílejí všechny členské státy (s výjimkou Irska). Tyto dohody zaručují ochranu investic proti vyvlastnění a nediskriminační zacházení s investicemi podle mezinárodních standardů.

Ne všechny dohody, které členské státy EU uzavřely s třetími zeměmi, ovšem zaručují stejně vysoký standard. Navíc se takové dohody členských států vztahují jen na zacházení s investory po jejich vstupu na trh. To znamená, že BITs nestanoví žádné konkrétní závazky, pokud jde o podmínky vstupu, ani od třetích zemí, když jde o investice společností členských států do zahraničí, ani naopak.

EU začala tyto nedostatky zaplňovat za pomoci vícestranných i dvoustranných dohod uzavíraných na úrovni EU, které se týkají přístupu na trh a liberalizace investic. Na mnohostranné úrovni je to především tzv.

---

³⁹ MIŠŮR, Peter. Evropská komise zahájila kroky ke společné evropské investiční politice, *Obchodněprávní revue*, 2010, č. 10, s. 298

Všeobecná dohoda o obchodu službami, která stanoví rámec pro přijímání závazků v oblasti poskytování služeb prostřednictvím obchodní přítomnosti.

„Třebaže Evropská unie dosud neuzavřela žádné dvoustranné dohody o ochraně investic, je již dnes stranou jedné mnohostranné dohody, která obsahuje možnost arbitrážního řešení sporů mezi investorem a státem. Jde o čl. 26 Dohody k Energetické chartě (1994), kde je Unie stranou vedle členských států.

Kromě toho se EU snaží, v souladu s komplexní společnou mezinárodní investiční politikou, sjednat taková ustavení v několika mezinárodních dohodách, o kterých vyjednává v současné době, nebo to plánuje v budoucnu. V krátkodobém horizontu se objevují perspektivy na začlenění investic do poslední generace dohod EU o volném obchodu či komplexních dohod o hospodářské spolupráci, a to např. s Kanadou, Indií, Singapurem, popř. dohody mezi EU a Mercosurem (Společný trh jihu).

Před koncem roku 2012 Komise ohlásila záměr zahájit jednání o Dohodě o volném obchodu s USA. Tato dohoda by měla obsahovat i kapitolu o investicích, a tudíž by po svém vstupu v platnost nahradila dřívější BITs uzavřené členskými státy s USA. Nejde ovšem o jedinou dohodu tohoto typu.

Doposud negociované dohody EU se Singapurem, Indonésií nebo Kanadou investiční kapitolu také obsahují, avšak jejich texty ještě nikde nebyly s druhou stranou finalizovány. Je pravděpodobné, že Komise hodlá postupně sjednat pro EU dohody (zahrnující investiční kapitolu) s většinou nečlenských států, ale jejich vyjednávání bude dosti dlouhý proces.“⁴⁰

---

⁴⁰ ŠTURMA, Pavel. Nová společná politika Evropské unie v oblasti mezinárodních investic (uzavírání smluv a rozdělení odpovědnosti mezi EU a členskými státy), *Obchodněprávní revue*, 2013, č. 5, s. 130-131

8.1 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1219/2012

Od 9. 1. 2013 vstoupilo platnost dlouho připravované Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 1219/2012, kterým se stanoví přechodná úprava pro dvoustranné dohody o investicích mezi členskými státy a třetími zeměmi. Nařízení vychází z toho, že dvoustranné dohody o investicích zůstanou pro členské státy podle mezinárodního práva veřejného závazné a budou postupně nahrazovány dohodami Unie vztahujícími se ke stejné věci. Pro účely tohoto nařízení se dvoustrannou dohodou o investicích rozumí jakákoliv dohoda se třetí zemí, která obsahuje ustanovení o ochraně investic (čl. 1 odst. 2 nařízení).

Dle nařízení mají členské státy povinnost do 8. února 2013 nebo do 30 dnů nebo od jejich přistoupení k Unii oznámit Komisi veškeré dvoustranné dohody o investicích se třetími zeměmi podepsané před 1. prosincem 2009 nebo přede dnem jejich přistoupení, podle toho, co nastalo později, které si buď přejí zachovat v platnosti, nebo u kterých chtějí získat povolení ke vstupu v platnost. Součástí oznámení je kopie uvedených dvoustranných dohod o investicích. Členské státy rovněž Komisi informují o veškerých následných změnách statusu těchto dohod.

S ohledem na postupné nahrazení dvoustranných dohod o investicích oznámených podle postupu popsaného výše, může Komise tyto dohody posoudit tak, že vyhodnotí, zda některá ustanovení těchto dohod nepředstavují závažnou překážku pro jednání Unie o dvoustranných dohodách o investicích se třetími zeměmi nebo pro jejich uzavření (čl. 5 nařízení).

S ohledem na postupné nahrazení dvoustranných dohod o investicích oznámených podle čl. 2 nařízení přijmou členské státy jakákoli vhodná opatření pro zajištění toho, aby ustanovení těchto dohod nepředstavovala závažnou překážku pro jednání Unie o dvoustranných dohodách o investicích se třetími zeměmi nebo pro jejich uzavření. Pokud s ohledem na postupné nahrazení dvoustranných dohod o investicích oznámených podle čl. 2 Komise shledá, že některá ustanovení takové dohody představují závažnou překážku pro jednání Unie o dvoustranných dohodách o investicích se třetími zeměmi

nebo pro jejich uzavření, Komise a dotčený členský stát urychleně zahájí konzultace a spolupracují s cílem nalézt odpovídající kroky k vyřešení této otázky. Tyto konzultace trvají nejdéle 90 dní. Komise může do 60 dnů od ukončení konzultací určit vhodná opatření, která by měl dotčený členský stát přijmout pro odstranění překážek.

Členský stát je dle čl. 7 nařízení oprávněn zahájit jednání se třetí zemí o změně již existující dvoustranné dohody o investicích nebo uzavřít dohodu novou.

Pokud členský stát hodlá zahájit jednání se třetí zemí, jejichž cílem je změnit nebo uzavřít dvoustrannou dohodu o investicích, oznámí svůj záměr písemně Komisi. Oznámení obsahuje příslušnou dokumentaci a jsou v něm uvedena ustanovení, která mají být předmětem jednání, cíle jednání a veškeré ostatní důležité informace. Oznámení se předá nejpozději pět měsíců před plánovaným zahájením formálních jednání. Pokud nejsou informace předané členským státem pro účely povolení k zahájení formálních jednání postačující, může si Komise vyžádat dodatečné informace.

Komise poskytne oznámení a na požádání i jeho doprovodnou dokumentaci ostatním členským státům, s výhradou požadavků na zachování důvěrnosti.

Dle čl. 9 nařízení Komise udělí členskému státu povolení k zahájení formálních jednání s třetí zemí o změně nebo uzavření dvoustranné dohody o investicích, pokud nedospěje k závěru, že by zahájení takových jednání:

a) bylo v rozporu s právem Unie v rozsahu větším, než představují nesrovnalosti vyplývající z rozdělení pravomocí mezi Unií a jejími členskými státy;

b) bylo zbytečné, protože Komise podle čl. 218 odst. 3 Smlouvy o fungování EU podala doporučení k zahájení jednání s dotčenou třetí zemí nebo se k podání takového doporučení rozhodla;

c) nebylo v souladu se zásadami a cíli Unie pro vnější činnost vypracovanými v souladu s obecnými ustanoveními stanovenými v hlavě V kapitole 1 Smlouvy o Evropské unii nebo

d) představovalo závažnou překážku pro jednání Unie o dvoustranných dohodách o investicích se třetími zeměmi nebo pro jejich uzavření.

V rámci povolení může Komise požadovat, aby členský stát do uvedených jednání a budoucí dvoustranné dohody o investicích zahrnul nebo z nich naopak vyloučil některá ustanovení, je-li to nezbytné k zajištění souladu s investiční politikou Unie nebo slučitelnosti s právem Unie.

Komise je informována o pokroku a výsledcích jednání o změně nebo uzavření dvoustranné dohody o investicích během různých fází jednání a může požadovat účast na jednáních mezi členským státem a třetí zemí týkajících se investic.

Před podpisem dvoustranné dohody o investicích oznámí dotčený členský stát Komisi výsledky jednání a poskytne jí znění této dohody.

Toto pravidlo, obsažené v čl. 11 nařízení, se rovněž použije na dvoustranné dohody o investicích, které byly sjednány před 9. lednem 2013, ale nevztahuje se na ně oznamovací povinnost stanovená v čl. 2 nařízení. Pokud Komise dospěje k názoru, že jednání vyústila v dvoustrannou dohodu o investicích, která není v rozporu s požadavky čl. 9 odst. 1 a 2 nařízení, udělí členskému státu povolení podepsat a uzavřít takovou dohodu.

Podle čl. 13 nařízení pokud jde o dvoustranné dohody o investicích spadající do oblasti působnosti tohoto nařízení, dotčený členský stát:

a) informuje Komisi bez zbytečného prodlení o veškerých schůzkách, které proběhnou na základě ustanovení této dohody. Komisi se poskytne pořad jednání a veškeré důležité informace, které jí umožní porozumět tématům, jež mají být na těchto schůzkách projednána. Komise si může vyžádat od dotčeného členského státu další informace. Pokud má být projednávána záležitost, která by mohla ovlivnit provádění politik Unie týkajících se investic, zejména společné obchodní politiky, může Komise požadovat, aby dotčený členský stát zaujal určitý postoj;

b) informuje Komisi bez zbytečného prodlení o veškerých vůči němu vznesených námitkách, že některé opatření není v souladu s touto dohodou. Členský stát rovněž okamžitě informuje Komisi o všech žádostech o řešení

sporu podaných v souvislosti s dvoustrannou dohodou o investicích, jakmile se o takové žádosti členský stát dozví. Členský stát a Komise plně spolupracují a přijímají všechna nezbytná opatření k zajištění účinné obrany, což může případně znamenat účast Komise na příslušných postupech;

c) požádá Komisi o souhlas před tím, než uvede v činnost jakékoli příslušné mechanismy pro řešení sporů se třetí zemí obsažené v této dvoustranné dohodě o investicích, a na žádost Komise takové mechanismy uvede v činnost. Mezi tyto mechanismy patří konzultace s druhou stranou dvoustranné dohody o investicích a řešení sporu, pokud je v této dohodě stanoveno. Členský stát a Komise plně spolupracují při provádění postupů v rámci příslušných mechanismů, což může případně znamenat účast Komise na příslušných postupech.

Komise vydala následně Seznam dvoustranných dohod o investicích uvedených v čl. 4 odst. 1 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1219/2012, kterým se stanoví přechodná úprava pro dvoustranné dohody o investicích mezi členskými státy a třetími zeměmi.⁴¹

8.2 Návrh nařízení o rozdělení finanční odpovědnosti z řešení investičních sporů

I když výše uvedené nařízení bylo přijato v prosinci 2012, Komise přišla v červnu 2012 s dalším návrhem, tentokrát nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se zavádí rámec pro řízení finanční odpovědnosti související s tribunály pro řešení sporu mezi investorem a státem, zřízenými mezinárodními dohodami, jejichž stranou je Evropská unie.

„Tento návrh nařízení usiluje o delimitaci odpovědnosti mezi EU a členskými státy za porušení dohod, které obsahují investiční ustanovení a doložku umožňující investorovi zahájit spor. Předpokládá, že EU bude v blízké budoucnosti stranou více takových dohod. Je tudíž důležité vyřešit, kdo ponese náklady rozhodčího řízení a případně přisouzené náhrady škody.

Návrh je založen na rozlišení odpovědnosti mezinárodní organizace a odpovědnosti států jako dvou subjektů, které odpovídají za porušení svých

---

⁴¹ Formou oznámení Komise 2013/C 131/02

vlastních závazků. Když je dohoda uzavřena jen samotnou Unií, pak pouze Unie nese odpovědnost a může být žalována investorem. Tak by tomu bylo i v případě, kdy investorem namítané zacházení je zacházení poskytované nikoliv Unií, ale členským státem. Skutečností však zůstává, že žádná z dosud uzavřených či negociovaných dohod není výlučně sjednaná EU. Pravidlem jsou spíše smíšené dohody, i když nelze předjímat, jak budou vypadat budoucí investiční dohody EU se třetími zeměmi, které by mohly nahradit některé dosavadní BITs členských států. Proto může být praktičtější případ, kdy jak EU, tak členské státy jsou stranami dohody, takže je třeba určit, kdo je odpovědný podle mezinárodního práva za konkrétní chování.⁴²

8.3 Usnesení Evropského parlamentu o atraktivnosti investování v Evropě

Poněkud zvláštním dokumentem je pak usnesení Evropského parlamentu ze dne 3. července 2012 o atraktivnosti investování v Evropě (2011/2288(INI)). Evropský parlament v něm zdůrazňuje, že EU stále z celosvětového hlediska představuje první cíl přímých zahraničních investic a měla by jako taková nadále naplňovat očekávání investorů a přijímajících států a zároveň plnit širší hospodářské, sociální a environmentální cíle politik EU, a chránit tak její vedoucí pozici na evropské i vnitrostátní úrovni.

Evropský parlament je přesvědčen, že pro řešení makroekonomické a regionální nerovnováhy na úrovni EU je nejdůležitější politika soudržnosti, jež by měla být v oblasti vnitřního trhu hlavní politikou pro posílení konkurenceschopnosti, produktivity, růstu a tvorby pracovních míst, což pak zase může zvýšit atraktivnost investování v EU; zdůrazňuje, že díky investicím politiky soudržnosti do infrastruktury a dovedností pro trh práce by se mohla výrazně zvýšit atraktivita pro budoucí investory. Dále vyzývá Komisi, aby zlepšila mezinárodní spolupráci v oblasti regulace, včetně vícestranných fór, a sbližování regulačních požadavků v souladu s mezinárodními normami a aby v rámci možností zahájila dialog o právních

---

⁴² ŠTURMA, Pavel. Nová společná politika Evropské unie v oblasti mezinárodních investic (uzavírání smluv a rozdělení odpovědnosti mezi EU a členskými státy), *Obchodněprávní revue*, 2013, č. 5, s. 131

předpisech zaměřený na stávající nebo potenciální budoucí překážky obchodu s cílem omezit spory a s nimi související obchodní náklady.

Evropský parlament zdůrazňuje, že je zásadní udržet zájem strategických evropských investorů o to, aby uvnitř EU provozovali své aktivity, neboť negativní nálady a nejistota vyvolané dluhovou krizí, mj. v souvislosti s širší celosvětovou finanční a hospodářskou krizí, a váhavé reakce investory vedou k omezování jejich stávající expozice v tomto regionu; zdůrazňuje, že absence koordinovaných dlouhodobých domácích investic značně poškodí budoucí atraktivitu investování v EU pro tyto investory; uznává, že víceúrovňový přístup k řízení se zapojením místních společenství ve vhodných fázích má zásadní význam pro zajištění toho, aby se investice zaměřovaly na řešení konkrétních potřeb každého regionu a každého členského státu.

Je zřejmé, že se jedná o dokument politicky - proklamativního charakteru, který nemá žádný závazný dopad, nicméně charakterizuje investiční priority a postoje vrcholného orgánu EU.

9 Dohody o ochraně investic uzavřených ČR

Úprava ochrany investic patří mezi jednu z nepraktičtějších oblastí soukromého mezinárodního práva veřejného. Jde o pravidla smluvního původu, která přijímají mezi sebou státy, které tak na sebe berou závazky týkající se zacházení se zahraničními investicemi a jejich ochrany. Tato pravidla však nejsou určena především pro regulaci mezistátních vztahů, ale spíše ve prospěch soukromých investorů. Tyto osoby (fyzické či právnické) jsou nejen adresáty určitých dohod, ale také nositeli procesních oprávnění v případě sporu, který mohou předložit mezinárodní arbitráži. Jádrem těchto pravidel je dnes obsaženo ve dvoustranných dohodách. Česká republika je v současnosti vázána 63 dvoustrannými dohodami o vzájemné podpoře a ochraně investic. Z nich 16 podepsala ještě ČSFR (resp. v jednom případě dokonce ČSSR) a Česká republika do nich sukcedovala. Zbývající větší část dohod pak byla uzavřena od vzniku ČR.

„Třebaže dvoustranné dohody o ochraně investic mívají standardní obsah, přesto lze mezi nimi najít odlišnosti. Základní rozdíly jsou mezi tzv. evropským modelem dvoustranných dohod o ochraně investic, který je nejčastější, a tzv. americkým modelem, který je celosvětově reprezentován jen několika desítkami smluv, z nichž jednou je i dohoda uzavřená mezi ČSFR a USA. Avšak i mezi jinými dohodami o ochraně investic lze najít odlišnosti, nejčastěji v člancích týkajících se řešení sporů, kde se odkazuje - výlučně či alternativně k různým mezinárodním rozhodčím orgánům. Vedle arbitrážního soudu zřízovaného ad hoc se velmi často v arbitrážních doložkách objevuje odkaz na Mezinárodní středisko pro řešení investičních sporů (ICSID) podle Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států (Washingtonské úmluvy z roku 1965). V nejnovější české praxi bylo zahájeno rozhodčí řízení jak před rozhodčím soudem ICSID ve Washingtonu, tak před ad hoc vytvořeným arbitrážním orgánem podle Rozhodčích pravidel UNCITRAL. Proto si zaslouží značnou pozornost přezkoumání dosud uzavřených dvoustranných dohod o ochraně investic

z hlediska použitých typů arbitrážní doložky. Přitom nelze pominout pohled na procesní pravidla, k jejichž použití tyto doložky zavazují.⁴³

9.1 Dohoda mezi USA a ČSFR o vzájemné podpoře a ochraně investic

Modelovým příkladem konkrétní podoby dohody o ochraně investic může být (již výše zmíněná) dohoda mezi Spojenými státy americkými a Českou a Slovenskou Federativní Republikou o vzájemné podpoře a ochraně investic, publikovaná ve sbírce zákonů pod číslem 187/1993 Sb. (dále jen „Dohoda“). Je třeba předeslat, že dohoda může posloužit jako modelový příklad většiny takových obdobných dohod o ochraně investic, neboť její rámcová podoba je velmi podobná s ostatními takovými dohodami, uzavíranými mezi ČR a jinými státy.

Na prvním místě dohoda vymezuje a definuje některé pojmy, mezi kterými můžeme uvést např. pojem „investice“, dále „státní příslušník“ či „nediskriminační zacházení“. Poslední jmenovaný pojem označuje zacházení, které je přinejmenším tak příznivé, jako je nejlepší ze zacházení národního nebo podle doložky nejvyšších výhod. Každá smluvní strana bude povolovat a bude zacházet s investicemi a s nimi spojenými činnostmi na nediskriminačním základě, přičemž každá smluvní strana má právo učinit nebo zachovat výjimky v odvětvích nebo záležitostech uvedených v Dodatku k této dohodě. Obě smluvní strany souhlasí s tím, že ohlásí druhé smluvní straně předem nebo v den, kdy tato dohoda vstoupí v platnost, všechny takové zákony a předpisy, o nichž si jsou vědomy, že se týkají odvětví nebo záležitostí uvedených v Dodatku. Dále každá smluvní strana souhlasí s tím, že ohlásí druhé smluvní straně jakékoli budoucí výjimky týkající se odvětví nebo záležitostí uvedených v Dodatku, a rovněž souhlasí s tím, že tyto výjimky omezí na minimum.

Čl. III a IV Dohody vymezují samotný základ ochrany investice, když stanoví, že investice nebudou vyvlastněny nebo znárodněny nebo podrobeny přímým či nepřímým opatřením rovnajícím se vyvlastnění nebo znárodnění

---

⁴³ ŠTURMA, Pavel. K problematice dvoustranných dohod o ochraně investic a řešení sporů z nich, *Právník*, 2001, č. 12, s. 1258

("vyvlastnění") s výjimkou veřejného zájmu; na základě právního postupu; nediskriminačním způsobem; proti okamžité, odpovídající a efektivní náhradě; a v souladu s obecnými principy zacházení. Státním příslušníkům a společnostem obou smluvních stran, jejichž investice na území druhé smluvní strany utrpí škody následkem války nebo jiného ozbrojeného konfliktu, revoluce, výjimečného stavu, povstání, občanských nepokojů nebo jiných podobných událostí, bude druhou smluvní stranou přiznáno nediskriminační zacházení, pokud jde o jakákoliv opatření přijatá v souvislosti s těmito škodami.

Obligátní náležitostí takových dohod bývá i vymezení investičních sporů, investiční spor je pro účely této konkrétní Dohody definován jako spor týkající se:

a) interpretace nebo použití investiční smlouvy mezi jednou smluvní stranou a státním příslušníkem nebo společností druhé smluvní strany;

b) interpretace nebo použití jakéhokoliv investičního oprávnění uděleného úřadem smluvní strany pro zahraniční investice takovému státnímu příslušníkovi nebo společnosti;

c) údajného porušení jakéhokoliv práva vztahujícího se k investici, které bylo uděleno nebo vyplývá z této dohody.

V případě investičního sporu mezi smluvní stranou a státním příslušníkem nebo společností druhé smluvní strany se budou strany ve sporu nejdříve snažit řešit spor konzultacemi a jednáním, přičemž lze použít nezávazná jednání s třetí stranou.

Z možných způsobů řešení sporu si smluvní strany zvolily řešení v rámci OSN; v čl. VII je stanoveno, že jakýkoliv spor mezi smluvními stranami týkající se výkladu nebo použití této dohody, který nebude vyřešen konzultacemi nebo jinými diplomatickými cestami, bude předložen na žádost jedné ze smluvních stran rozhodčímu soudu k závaznému rozhodnutí podle příslušných pravidel mezinárodního práva. Pokud se smluvní strany nedohodnou jinak, budou platit Rozhodčí pravidla Komise OSN pro mezinárodní právo obchodní (UNCITRAL), s výjimkou ustanovení změněných smluvními stranami nebo rozhodci.

10 České případy sporů z investic

Historie uzavírání dvoustranných dohod o ochraně investic mezi ČR a ostatními smluvními subjekty je poměrně mladá, a tak ani nevzniklo příliš sporů z investic, na kterých by se bezprostředně podílela česká strana (Česká Republika by byla přímo stranou řízení).

10.1 ČSOB a.s. vs. Slovenská republika

V historicky prvním rozhodčím řízení před ICSID, které se dotýkalo určitým způsobem České republiky (Česká republika nebyla stranou tohoto řízení) a kde se rozhodčí soud zabýval otázkou, zda šlo o investici či nikoliv, byl případ sporu mezi Československou obchodní bankou, a.s. a Slovenskem.

ČSOB podala arbitrážní návrh u Střediska dne 18. 4. 1997 s žalobou na Slovenskou republiku za porušení Dohody o základních zásadách finanční konsolidace ČSOB, a. s. (Konsolidační dohoda), uzavřené dne 19. 12. 1993 Ministerstvem financí SR, Ministerstvem financí ČR a ČSOB. Podle tvrzení banky spočívalo porušení dohody v tom, že SR neuhradila ztráty Slovenské inkasní, s.r.o., jak bylo dohodnuto v Konsolidační dohodě.⁴⁴

Neúspěšný pokus o prohlášení konkursu na majetek Slovenské inkasní, s.r.o. otevřel otázku možného zániku pohledávky, a proto byla dne 25.6. 1998 uzavřena mezi Českou republikou, zastupovanou MF a ČSOB nová Smlouva o řešení některých otázek spojených s bilanční stabilizací ČSOB, která je koncipována na obdobných principech jako smlouva předchozí, je v ní však explicitně vyjádřen závazek ČR plnit ve vztahu k ČSOB bez ohledu na to, zda pohledávka za Slovenskou inkasní, s.r.o. zanikne nebo se její postoupení z jiných důvodů stane nemožným. ČR se v této smlouvě zavázala zaplatit odměnu za postoupení příslušné pohledávky ve výši 90% nominální hodnoty pohledávek k 31. 12. 2002. K tomuto datu se ČR zavázala uhradit uvedenou část pohledávky ČSOB včetně kapitalizovaných úroků, což představuje částku cca 21,3 mld Kč.

Vzhledem k tomu, že arbitrážní projednávání sporu mezi ČSOB a Slovenskou republikou se protahovalo, byly následně v letech 2001 a 2004

---

⁴⁴ ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní dohody o ochraně investic a řešení sporů*, 2. vyd., Praha: Linde a.s., 2008, s. 129-130

uzavřeny dva dodatky k uvedené smlouvě, jejichž podstatou bylo odložení splatnosti zmíněné zálohy o 2, resp. 3 roky. Splatnost této tzv. pevné složky odměny (jistiny závazku) byla nakonec stanovena k termínu 31.12.2005 s tolerancí do 3.1.2006. Od roku 2003 je stát povinen hradit v pololetních splátkách i úroky (tzv. pohyblivou složku odměny), což za léta 2003 a 2004 představuje hodnotu cca 1,1 mld Kč.

Dne 29.12.2004 byl vynesena výrok washingtonské arbitráže, podle něhož se Slovenské republice ukládá zaplatit ve prospěch ČSOB částku 24,796 mld. SKK (cca 19,5 mld. CZK).⁴⁵

10.2 Phoenix Action vs Česká republika

Spor mezi společností Phoenix Action a Českou republikou se týkal investic, které firma v Česku prováděla přes společnosti Benet Praha a Benet Group. Klíčovým předmětem sporu byly zejména transakce spojené s akvizicí společnosti ČKD Blansko v roce 2001.

Izraelská Phoenix Action žádala odškodnění za údajně zmařenou investici do společnosti ČKD Blansko, kterou se jí nepodařilo zprivatizovat.

Phoenix Action si nárokovala k 3. květnu 2001 škodu ve výši 952 milionů korun. Další částky pak firma nárokovala v souvislosti se zmrazením účtů společnosti Benet Praha, proti níž bylo vedeno řízení kvůli celním a daňovým únikům. Do této firmy Izraelci investovali v roce 2003.

Pařížský tribunál podle MF kompletně zamítl nároky izraelské společnosti hned na samém počátku arbitráže. Rozhodující slyšení před arbitrážním tribunálem AWARD proběhlo 1. září 2008.⁴⁶ Z tohoto případu vzešel test, který obsahuje šest kritérií. Za nejdůležitější z nich pak tribunál označil kritérium, kdy z investice musí vzejít přínos pro rozvoj hostitelského státu a kritérium, kdy prostředky musejí být investované v souladu s právem hostitelského státu.

---

⁴⁵ Stanovisko MF ČR k výroku mezinárodní arbitráže ve věci pohledávky ČSOB, a.s. za Slovenskou inkasní, s.r.o. [online]. [cit. 2014-03-20]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2004/2004-12-01-tiskova-zprava-6266-6266>

⁴⁶ Česko vyhrálo arbitráž s Izraelci o miliardu [online]. [cit. 2014-03-21]. Dostupné z: http://ekonomika.idnes.cz/cesko-vyhralo-arbitraz-s-izraelci-o-miliardu-f3u-/ekonomika.aspx?c=A090416_110012_ekonomika_vem

Závěr

Ochrana a podpora zahraničních investic a řešení investičních sporů je téma, které je poměrně bohaté a nebylo jej možno vyčerpat beze zbytku. Tak například Česká republika, která je zavázána 78 mezinárodními dohodami o ochraně investic, uzavírala všechny tyto smlouvy za individuálních podmínek a domnívám se, že komparace jednotlivých dohod a politické pozadí srovnávaných prvků by mohlo přinést zajímavé výsledky.

Východisko pro uzavírání těchto dohod je však vždy stejné a zřejmé. Je jím podpora investic, která bývá v těchto dohodách označována jako povinnost obou smluvních států povolit investování investorů jiného smluvního státu a garantovat těmto investorům ochranu, podmínky pro investice a také rovné zacházení. Poměrně důležitá součást těchto dohod bývá garance, že proti takovým investicím nebude přistupováno diskriminačním způsobem. Stát má povinnost podporovat a iniciovat podmínky pro investory druhého státu, aby přinášeli do země investice a podporovali tak rozvoj tuzemské ekonomiky. Investice investorů smluvního státu musí mít vždy zajištěny spravedlivé podmínky a požívat ochrany a bezpečnosti na území druhého státu.

Vedle garance pro cizozemské investory dohody skýtají také významné záruky pro zdejší podnikatele, kteří mají zájem o majetkovou účast na podniku v zahraničí, tedy ve státech, se kterými ČR uzavřela mezinárodní dohodu o podpoře a ochraně investic. Tyto dohody jsou tedy reciproční. Z uvedeného hlediska jsou významné zejména mezinárodní dohody s méně ekonomicky vyspělými státy, ve kterých je podnikání tuzemských investorů spojené s větším rizikem.

Je zřejmé, že většina států má zájem o zahraniční investice. Ty významným způsobem podporují ekonomiky a hospodářský růst států. Na druhou stranu je však nutné počítat i s tím, že na základě doložek o řešení sporů může dojít k mezinárodní arbitráži. Podle mého názoru jsou veškeré nevýhody spojené s případnými spory z investic několikrát menší než pozitiva, které tyto mezinárodní investice mohou přinést. Pevně věřím, že postupným zdokonalením všech pravidel týkajících se mezinárodních investic, a především pravidel právních, dojde ke stabilizaci celého ekonomického prostředí.

Resume

The topic of my diploma work is The protection and promotion of foreign investments and the settlement of investment disputes. I begin with the concept international investments and their legislation. Then I describe progression of protection of international investments and continue with chapter about their establishment and liquidation. I analyse settlement and decision of investment disputes where I use the rules of UNCITRAL, then I also analyse new EU regulation number 1219/2012 and some of the settlements which the Czech Republic signed. The end of my work tells about some of the investment disputes the Czech Republic entered in.

My topic is very current. It must exist a lot of international agreements such as bilateral contracts, which countries deal together for some advantages, to keep it exists. These agreements are beneficial for both sides because the strong country has smaller risk if you think about possible sanctions and the weaker country has more chances of foreign investors and it means money for the country.

The Czech Republic has settle 85 agreements about international investments till now and annul 7 of them. The foreign countries look at the Czech Republic as a country with potenciál for international investment and safe business partner.

It's clear that almost every country wants to get into an international investments deal. It's very good for an economic growth of the state. I really believe that we can create a stable economic enviroment if we keep going this way and we will keep building the strong legal standards.

Použité prameny

Literatura

- BAKEŠ, Milan a kol. *Finanční právo*, 6. vyd., Praha: C. H. Beck, 2012
- BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Ochrana přímých zahraničních investic v Evropské unii*, 1. vyd., Praha: C. H. Beck, 2010
- BĚLOHLÁVEK, Alexander, ČERNÝ, Filip. Právo použitelné pro řešení tzv. investičních sporů v mezinárodním rozhodčím řízení, *Právník*, 2009, č. 4
- ČERVENKOVÁ, Lenka. Význam Basel II a III pro evropskou bankovní regulaci a dohled, *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2012, č. 1
- HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*, 3. vyd., Praha: C. H. Beck, 2009
- CHOVANCOVÁ, Katarína. Rozhodcovská pravidla UNCITRAL v bankovnej praxi, *Právník*, 2004, č. 11
- KALIŠ, Roman. Mezinárodní investice jako předmět ochrany poskytované mezinárodním právem investičním, *Právní fórum*, 2008, č. 11
- KALIŠ, Roman. Vývoj mezinárodního investování a právní úpravy mezinárodní ochrany investic, *Právní fórum*, 2007, č. 6
- KALÍNSKÁ, Emilie. *Mezinárodní obchod v 21. století*, 1.vyd., Praha: Grada Publishing, 2010
- KOSTKA, Vladimír. Mezinárodní investiční spory před obecnými soudy?, *Bulletin advokacie*, 2012, č. 12
- KOTKOVÁ, Martina. Vývoj a tendence odchozích přímých zahraničních investic českých podniků, *Trendy v podnikání*, 2011, č. 2
- MIŠŮR, Peter. Evropská komise zahájila kroky ke společné evropské investiční politice, *Obchodněprávní revue*, 2010, č. 10
- ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*, 4. vyd., Plzeň: A. Čeněk, 2012

- ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Investiční dohody, investiční spory a jejich řešení - s přihlédnutím ke kauze TV NOVA, *Parlamentní zpravodaj*, 2003, č. 9
- RŮŽIČKA, Květoslav. Rozhodování sporů z mezinárodních investic, *Obchodní právo*, 1997, č. 11
- RŮŽIČKA, Květoslav. Řešení sporů týkajících se zahraničních investic, *Právo a podnikání*, 1992, č. 2
- SEKANINA, Ondřej. Salini test a posuzování existence investice v arbitrážích vedených podle rozhodčích pravidel Mezinárodního střediska pro řešení sporů z investic (ICSID), *Jurisprudence*, 2008, č. 7
- SVATOŠ, Miroslav a kol. *Zahraničí obchod, teorie a praxe*, 1. vyd., Praha: Grada Publishing, 2009
- STERN, Brigitte. The Countours of The Notion of Protected Investment, *ICSID Review*, 2009, č. 24
- ŠTĚRBOVÁ, Ludmila a kol. *Mezinárodní obchod ve světové krizi 21. století*, 1. vyd., Praha: Grada Publishing, 2013
- ŠTURMA, Pavel. Dvoustranné dohody o podpoře a ochraně investic, *Obchodní právo*, 1997, č. 10
- ŠTURMA, Pavel. K problematice dvoustranných dohod o ochraně investic a řešení sporů z nich, *Právník*, 2001, č. 12
- ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní dohody o ochraně investic a řešení sporů*, 2. vyd., Praha: Linde a.s., 2008
- ŠTURMA, Pavel. Nová společná politika Evropské unie v oblasti mezinárodních investic (uzavírání smluv a rozdělení odpovědnosti mezi EU a členskými státy), *Obchodněprávní revue*, 2013, č. 5

Mezinárodní smlouvy

sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 420/1992 Sb.,
ÚMLUVA o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států

sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 500/1992 Sb., Dohoda
o Mnohostranné agentuře pro investiční záruky

sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 191/1995 Sb., Dohoda
o obchodních aspektech investičních opatření

sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 187/1993 Sb., Dohoda mezi
Spojenými státy americkými a Českou a Slovenskou Federativní Republikou
o vzájemné podpoře a ochraně investic

Ostatní prameny

LÍČKOVÁ, M. *Ochrana investic v novém* [online]. [cit. 2014-02-24].
Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/pravo-a-byznys/ochrana-investic-v-novem-970436>

Rozhodčí pravidla UNCITRAL [online]. [cit. 2014-03-02]. Dostupné z:
<http://www.epravo.cz/top/clanky/rozhodci-pravidla-uncitral-4032.html?mail>
rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 11. 5. 2011, sp. zn. 31 Cdo 1945/2010

sdělení Federálního ministerstva zahraničí č. 420/1992 Sb., Úmluva o řešení
sporů z investic mezi státy a občany druhých států

nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1219/2012

oznámení Komise 2013/C 131/02, Seznam dvoustranných dohod o investicích
uvedených v čl. 4 odst. 1 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č.
1219/2012, kterým se stanoví přechodná úprava pro dvoustranné dohody o
investicích mezi členskými státy a třetími zeměmi

Usnesení Evropského parlamentu ze dne 3. července 2012 o atraktivnosti
investování v Evropě (2011/2288(INI))

Fedax vs Venezuela (ICSID Case No. ARB/96/3)

Salini Costruttori S.p.A vs Kingdom of Morocco (ICSID Case No.
ARB/00/4)

Stanovisko MF ČR k výroku mezinárodní arbitráže ve věci pohledávky ČSOB, a.s. za Slovenskou inkasní, s.r.o. [online]. [cit. 2014-03-20]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2004/2004-12-01-tiskova-zprava-6266-6266>

Česko vyhrálo arbitráž s Izraelci o miliardu [online]. [cit. 2014-03-21]. Dostupné z: http://ekonomika.idnes.cz/cesko-vyhralo-arbitraz-s-izraelci-o-miliardu-f3u-/ekonomika.aspx?c=A090416_110012_ekonomika_vem

Rozhodnutí arbitrážního tribunálu: AWARD – International Centre for Settlement of Investment Disputes: In the matter of the arbitration between PHOENIX ACTION, LDT. v. THE CZECH REPUBLIC [online]. [cit. 2014-03-26]. Dostupné z: <http://italaw.com/documents/PhoenixAward.pdf>